

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 56.

Lördagen den 11 Maj.

Klockan 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

§ 2.

Upplästes ett af Herr *L. Torpadie* insändt så lydande sjukbetyg:

Att Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr *L. Torpadie* är af sjukdom (*Gastricismus*) hindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 10 Maj 1878.

Edv. Martin.

Med. Doct. & Chir. Magr.

§ 3.

Herr *P. Sahlström*, hvilken i sammanträdet den 8 innevarande månad erhållit 8 dagars ledighet från riksdagsgöromålen, anmäldes hafva redan nu åter inställt sig för att i Kammarens förhandlingar deltaga.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 56 och memorial N:is 57, 58, 59 och 60; samt

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 39 och 40:

§ 5.

Fortsattes öfverläggningen rörande Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af väckta förslag angående dels grundskatternas

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, dels reglering af nämnda skatter, dels införande af en fastighetsskatt, för den händelse minskning af statsinkomst skulle uppstå genom grundskatternas förändring, dels förändrade bestämmelser i fråga om allmänna bevillningens utgörande, dels ock förändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Wistelius, som anförde: En talare från Jemtland yttrade i går, om jag rätt fattade hans ord, att, då Riksdagen förut kunnat eftergifva tackjernstionde, hammar- och qvarnskattnerna, det nu icke kunde vara mer än i sin ordning att Riksdagen äfven efterskänkte nu ifrågavarande skatter. Det var icke första gången som jag hörde ett dylikt yttrande. Jag har under tiden mellan riksdagarne hört detsamma af flere nuvarande riksdagsmän, hvilka då icke voro representanter och således icke då voro i tillfälle att taga del i Riksdagens förhandlingar. Härvid är dock att märka, att det ligger en betydlig skilnad i afsigten med eftergifvande af dessa olika slag af skatter. Jag ber att härom få yttra mig något litet.

Eftergifvandet af tackjernstionde, hammar- och qvarnskattnerna afsåg icke någon förmån för den enskilde, utan var ur rent statsekonomisk synpunkt en nödvändighet. Detta påstående tror jag mig kunna bevisa genom utdrag af Riksdagens skrivelser i detta ämne till Kongl. Maj:t. I 1859 års skrivelse yttrar nemligen Rikets Ständer bland annat, "att det vore af synnerlig vigt att jernhandteringen med afseende å det synnerliga inflytande den utöfvade på en mängd andra industrigrenar och på det ekonomiska välståndet samt med afseende derpå att den beredde en af de hufvudsakligaste varuarterne för rikets exporthandel möjlighet att uthärda täflan i den utländska marknaden, blefve befriad från tackjernstionde och hammarskatt." Här säges således att det vore af synnerlig vigt att jernhandteringen blefve befriad från dessa afgifter. Deremot skulle bevillning såsom för fabriksnäring fortfarande utgöras. Denna bevillning utgår efter beloppet af tillverkningen, hvilken är så väl kontrollerad att man kan säga att knappt ett enda centner undslipper taxering.

I afseende å qvarnräntans afskaffande säga Rikets Ständer i skrivelse vid 1862—1863 års riksdag bland annat: "enligt Kammarkollegii utredning utgjorde denna skatt cirka 130,000 kronor — — — af flera skäl anse Rikets Ständer denna skatt böra upphöra — — — förr var föreskrifvet att till skydd för nya qvarnars anläggning och skattläggning bör tillses att de förut skattlagda icke lida intrång i påräknade inkomster." Vidare nämnes i samma skrivelse, att dessa föreskrifter allenast utgjorde hinder för nya qvarnars anläggning, o. s. v. Rättigheten att anlägga såg- och mjölqvarnar blef således fri. Här visas ju tydligt, att befrielsen från dessa afgifter icke var någon egentlig skattebefrielse för de enskilde qvarn- och sågegarne: desse fingo åt-njuta denna befrielse mot det att qvarn- och sågrörelsen i den omkrets, de förut beräknat såsom mäldelag för sina qvarnar och sågar,

blef fri. De finge afstå från en viss förmån för erhållande af en *möjlig* sådan, hvarjemte de äfven skulle för sin rörelse erlægga bevilling såsom för fabriksrörelse. Klart är således, att en jemförelse mellan borttagandet af dessa och de nu ifrågavarande skatterna icke kan ifrågakomma. Man vill kanske icke fästa sig vid summan utan vid sjelfva principen, men summan af de utaf mig omnämnda skatterna utgjorde dock 130,000 kronor. Jag är visserligen icke i tillfälle att utreda, huruvida staten på dessa skatters borttagande gjort någon förlust, men med afseende på den mängd nya qvarnar och sägar, som derefter uppstått, håller jag före, att staten på denna eftergift icke förlorat något.

Jag har ansett mig skyldig att framhålla detta, på det man icke återigen må få höra något dylikt påstående, som de hvarom jag förut talat, fällas af personer, som icke hafva reda på, huru denna sak verkligen förhåller sig.

I sjelfva hufvudsaken synes det mig, som om man icke borde sträcka sina fordringar så långt som till en afskrifning af grundskatterna. I åtskilliga kommuner, åtminstone i den jag tillhör, har förut funnits skatter, visserligen icke lika med nu ifrågavarande, lagda på husegarne ensamt, men med det framåtskridande och de förbättringar man vill hafva, ansåg man det icke billigt, att sådana skatter, hvilka lände *alla* till förmån, skulle drabba ensamt husegarne. De afskaffades således; men ingen husegare påstod, att de skulle helt och hållet eftergifvas, blott att de på billiga grunder skulle aflösas. Deri ansåg man ligga rättvisa och billighet.

I afseende på den med förevarande sak sammanhängande frågan om rustningen och roteringen, ber jag att, då jag förut icke gjort det, nu få uttala min mening, att jag anser det fullkomligt rättvist att rust- och rotehållare så mycket som möjligt befrias från denna tunga, dock icke på det sätt, att torpen och jorden eftergifvas. Jag anser nemligen, att, om vi skola få en stam, på hvilken man skall kunna sätta värde, man bör i den ställning, den skulle komma att intaga, bereda den hem.

Jag inskränker nu mitt yttrande till att yrka på afslag af ifrågavarande betänkande.

Herr Nils Larson: Jag skall blott fästa mig vid en speciel anmärkning, som i går gjordes mot en viss del af det föredragna betänkandet. En talare på stockholmsbänken förklarade nemligen, att han fann Utskottets hemställan i punkterna n) och o) sårande för sitt medvetande och att hvad Utskottet här föreslagit skulle, om det blefve lag, kränka den enskildes rätt. Med afseende härå vill jag säga, att den expropriation af frälseräntor, arbetsskyldighet m. m., som Utskottet nu föreslagit, hade bort vidtagas för länge sedan, oberoende af frågan om grundskatternas afskrifning. Det är omtanken för statens fullmyndighet att öfver skatterna kunna förfoga efter omständigheterna, som grundlagt det framlagda förslaget. För närvarande befinner sig statens rätt till grundskatterna delvis i främmande händer, och man kan vid sådant förhållande ej säga, att staten har

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

den nödiga fullmyndigheten, hvilken dock staten nödvändigt måste ega för att kunna behandla samtliga skatterna på lika gynsam sätt, äfven om det icke alls är fråga om grundskatternas totala afskrifning. Jag ber tillika att få erinra om, att förslaget är omfattadt ej blott af motionärerna och Utskottet, inom hvilket ingen reservation i denna del blifvit anmald, utan äfven af Arméförvaltningen, Sjöförvaltningen, Kammarkollegium och Statskontoret, hvilka embetsverk i afgifvet underdånigt utlåtande i anledning af Kammarrådet Andersons framlagda förslag om grundskatternas afskrifning m. m., så tydligt som möjligt uttalat sig för expropriation af frälseräntor, arbetskyldighet m. m. Talaren på stockholmsbänken står således ensam om sin åsigt, att en dylik åtgärd från statens sida skulle kränka den enskildes rätt. Dels såsom motionär, dels såsom ledamot i Utskottet, får jag trösta mig med att både vederbörande embetsverk och samtliga ledamöter i Utskottet så väl från Första som Andra Kammaren varit af den åsigt, jag hyser, och jag kan således ej i något afseende finna betänkligt, om förslaget blir antaget.

Herr Key: Ehuru motionärernes och det Särskilda Utskottets förslag fallit i Första Kammaren, både den del, som afsåg försvarets ordnande och den del, som afsåg grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, så anser jag likväl för en lycka, att detta senare betänkande *icke*, på sätt en talare i går föreslog, då vårdslöst affärdades i klump, och utan att hvarken motsidan eller den meningsfraktion, till hvilken jag hör, fått tillfälle att uttala sina tankar äfven om detta betänkande N:o 2. För min del ansluter jag mig närmast till hvad Herrar Carl Ifvarsson och Nils Larson anförde i går och den senare ytterligare i dag omnämnt, men har dock åtskilligt derutöfver att tillägga.

Innan jag emellertid går vidare, beder jag att i förbigående få meddela en upplysning i anledning af Herr Ehrenborgs råd i går, att Kammarens ledamöter borde fundera på att skaffa sig »sommarnöjen» vid hufvudstaden, emedan Riksdagen, till följd af Stats-Utskottets dröjsmål med utlåtandet öfver jernvägsfrågorna antagligen skulle komma att räcka långt in i den varmaste årstiden. Jag får, i motsats till honom, helt och hållet afråda Herrarne från att bry sig om att efterhöra några sommarnöjen, emedan det Stats-Utskottets utlåtande, som talaren trodde skulle komma att uppehålla Riksdagen, verkligen i dag blifvit bordlagdt i Stats-Utskottet, der det förekommer till behandling om måndag. Betänkandet blir således troligen bordlagdt tisdag eller onsdag i Kamrarne, och jag kan ej föreställa mig annat, än att dessa ärenden senast om en vecka skola förekomma till afgörande.

Jag anhåller nu att få återkomma till saken och med några ord vidröra grundskattefrågans uppkomst och dess sammanbindning med försvarsfrågan, för hvilken åtgärd man så mycket klandrat kompromissen. Jag skall först något uppehålla mig vid hvad talaren från Malmö omnämnde angående olika länders åtgöranden med afseende å grundskatterna. I detta som i många andra fall gäller den satsen,

att ju längre man dröjer med en reform, som är nyttig och nödig, ju mera genomgripande blir den. Vi hafva dröjt längst och komma troligen också att gå mest fullständigt till väga i detta fall. England, hvarom man talat, beslutade att grundskatterna der skulle blifva aflösningsbara eller säljbara för snart ett århundrade sedan (1798). Längre fram bestämdes, att jordegendomarne skulle få lösa sin grundskatt genom att på en gång inbetala 18 gånger årsräntans belopp eller i 18 år betala dubbel ränta. Att *detta* erbjudande icke blef af många begagnadt, låg i sakens natur, och det förklarar hvarföre grundskatterna till stor del ännu finnas kvar i England. I Preussen började man år 1810 att fundera på grundskatterna. Då utkom ett reskript, som under vissa vilkor utlofvade frihet från grundskatter. Men något sådant blef icke af, utan i stället beslöts, att *all* jord skulle åläggas grundskatt mot ersättning af staten utaf dels 20, dels 12 $\frac{1}{2}$ gånger skattens värde.

Kommer jag härefter till Norge, så upphäufdes derstädes redan år 1816 grundskatterna. Nu hörde jag visserligen i går samme ärade talare på malmöbänken, Herr Adlercreutz, nämna, att i Norge en fastighetsskatt skulle vara föreslagen; och han uppläste såsom bevisande i detta hänseende ett anförande af Norges finansminister, deri denne sagt, att en allmän egendomsskatt är den rättvisaste och att det borde blifva fråga om att införa en sådan i Norge. Härvid ber jag likväl att få erinra, att grundskatten icke hos oss är allmän och lika gällande för all jord. Herr Adlercreutz ansåg, om jag förstod honom rätt, att grundskatten öfvergått till ränta och att således egarne till skattejord till viss del äro statens arrendatorer. Talaren glömde likväl omnämna, att den närmaste anledningen hvarföre en fastighetskatt blifvit ifrågasatt i Norge är den, att den norska regeringen öfverskridit de af stortinget till jernvägsbyggnader beviljade anslag med icke mindre än 14 millioner kronor. Man har sökt utfinna en utväg att afhjälpa denna brist och dervid tagit sin tillflykt till fastighetsskatten. Frågan om dess införande är dock ännu i denna stund icke afgjord vid stortinget, än mindre bifallen.

Slutligen omnämnde samme talare, att representationsförändringen här i landet skett, på det att man måtte blifva ense, och på det att man skulle få ett nytt förhållande inbördes. Ja, i viss mån kan det vara sant. En del hoppades verkligen att representationsförändringen skulle hafva till följd ett idylliskt herdelif i politiken. Men likvisst låg det i sakens natur, för dem som sågo något längre, att en förändring, som medförde lika och gemensamma politiska rättigheter, förr eller senare äfven skulle göra de medborgerliga skyldigheterna lika och gemensamma.

Herr Rydin, som icke är fullt ut lika konservativ som Herr Adlercreutz, frågade: »är det rimligt att några personer skola slippa grundskatterna derför att andra personer af fosterlandskärlek förut åtagit sig dessa grundskatter?» Jag tror att orden föllo ungefärligen så. Vänd nu om satsen, Herr Rydin! Är det rimligt att några personer fortfarande skola i skatteväg åtnjuta undantagsförmåner derför att andra personer förut förstått att förskaffa sig dem?

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Jag öfvergår nu till frågan om grundskatternas *uppkomst*. Botin, som är en erkänd auktoritet, har i sin »Beskrifning af svenska hemman och jordagods», uttalat den mening, att: »de första svenska hemmanen icke af begynnelsen såsom i Ryssland varit kronans, utan hört sine egare fullkomligt till». Bergfalk, som äfven är en auktoritet och för hvilken jag förmodar, att till och med Professor Rydin böjer sig, har utgifvit en år 1832 första gången i Upsala tryckt, nu mera högst sällsynt afhandling »Om svenska jordens beskattning» och deri uppställer han den frågan: »Var svenska jorden ursprungligen i statens eller i enskildes ego?» Och efter att hafva talat om att ursprungligen all skatt var personel, emedan den personliga kraften, och personligheten i svenska samhället då gälde allt, besvarar han — och jag ber Herrarne fästa synnerlig uppmärksamhet vid dessa ord, af den utan tvifvel största auktoritet i dylika frågor, Sverige eger — nyssnämnde fråga på följande sätt: »Vid landkulturens förköfran måste dock jorden så småningom vinna en betydighet, som rubbade det gamla förhållandet» — här afser han den personliga arbetskraften — »den personela arbetskraften föll i värde utan att kapitalet ännu vunnit någon deremot svarande tillväxt. Utan någon annan förändring än den sakernas naturliga gång nödvändigt af sig sjelf medförde, blef således jorden företrädesvis i detta afseende mer och mer bemärkt; hvartill ock bidrog dess relativa oföränderlighet och den derpå grundade säkerhet om de för den åtagna skatter; hvilkens möjlighet i afseende på lös egendom de dermed lätt inträffande förändringar uteslöto. Men, sedan konungar börjat bevilja hela stånd, både för deras personer och gods, skattefrihet, öfverflyttades begreppet om denna frihet snart på sjelfva jorden, som då kallades *frälse*, i motsats hvaremot man började tala om *ofrälse* och *skatteskyldig jord*. Namn betyda stundom mycket; och denna benämning af *skatteskyldig*, som blef vanlig för jord och annan med grunden förenad, men icke för annan egendom, bidrog utan tvifvel ganska betydligt till glömskan af all skatts egentliga natur i Sverige, och till stadgande af den föreställning, att jordskatten var ett slags af kronan, såsom jord-egare, uppburen afrad, på hvilken föreställnings makt 2 § af 1437 års i Strengnäs gifna stadga lemuar ett af de mest förvånande bevis i föreskriften, att bonden, som på sitt hemman hade landtbo, ej fick uppbära mer än hälften af afraden; hvaremot den andra hälften uppbars af kronans embetsman. Så fick jordens skattskyldighet en ny betydelse, hvilkens grundlöshet väl nu mera är allmänt erkänd; men allt för länge utöfvat ett högst viktigt inflytande på vår lagstiftning.» Dessa märkliga ord af Professor Bergfalk återfinnas i hans arbete »Om svenska jordens beskattning» pagg. 49 och 50.

Nu vet man att dessa grundskatter af olika natur hafva i allmänhet uppkommit genom krigsgärder, som begärts och beviljats för en riksdag i sender. Men behovet af dem har fortfarit; beviljandet har fortgått, och slutligen hafva dessa tillfälliga beviljningar blifvit ständiga skatter med namn, heder och värdighet af grundskatter. *Landttågsgärden, byggningshjelpen, salpeterhjelpen, boskapspenningarne, skjutsfärdspenningarne* och *Elfsborgs lösen* hafva

alla tillkommit på detta sätt. Sistnämnde skatt åtogs ursprungligen för inlösen af den utaf danskarne eröfrade fästningen Elfsborg, ett under vanliga förhållanden dyrkfrött lås för Göta elf, men hvilken nu förfallna fästning för närvarande användes till sommarvärdshus för Göteborg.

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Man har mycket talat om det origtiga uti att sammanbinda frågan om grundskatterna med frågan om rust- och rotehållet. Herr Carl Ivarsson har redan i går klart och tydligt, såsom alltid, utredt de intrasslade förhållanden, som alla våra grundskatter uti kameralt hänseende medföra för vårt land; och jag skulle derföre endast bedja att hertill få lägga några få ord.

Grundskatterna trycka jorden så olika, att t. ex. i Upland finnas åtskilliga hemman, hvilkas ränta och kronotionde sammanlagda uppgå till det orimliga beloppet af 40, 50, ja ända till 60 procent af deras afkastning, beräknad efter 5 procent af taxeringsvärdet, och dessa skatter uppgå i Nyköpings, i Stockholms och Vesterås län flerstädes till 30 à 40 procent, under det att desamma i Blekinge och Malmöhus län högst uppgå till 10—15 procent. Grundskatterna trycka således minst i de eröfrade provinserna Skåne, Halland och Blekinge och härdest uti de Mälaren omgifvande landskapen. De förra hafva i stället en desto hårdare rustnings- och roteringsbörd. Och icke nog med att grundskatterna trycka olika inom olika provinser, de trycka äfven olika inom samma län. I Mälareprovinserna t. ex. finnes, äfven hvad indelningsverket angår, stor ojämnhet, ehuru denna tunga i allmänhet der är mindre än grundskatternas. Utgår man nu från den synpunkten, hvars rättighet jag för min del bestrider, att jordens nuvarande egare vid köpet af jorden åtnjutit ett mot skatterna svarande afdrag å köpeskillingen, så hemställer jag dock om det icke endast och allenast ur kameralt synpunkt kan vara skäl att afskaffa dessa oändligt intrasslade skatteförhållanden. Jag vill i detta hänseende taga några exempel och fästa uppmärksamheten på Utskottets yttrande sidan 22: "Beträffande presternas utlagor" — säges det der — "torde, på sätt kollegierna i sitt öfver Kammarrådet Andersons betänkande afgifna utlåtande anmärkt, skäl icke finnas för eftergift af desamma anorlunda än genom vanlig afskrifning, då boskapspenningar samt den prestgårdarne i Skåne påförda altarhafra med formarskpenningar, såsom utgående af sjelfva prestgårdarne, äro af grundskatts natur, samt hvad angår gården och taxen äfvensom dem motsvarande utlagor i de s. k. eröfrade provinserna, presterskapet för dem är ersatt genom prestgårdarnes frälsefrihet." Huru många bland oss, svenska folkets lagstiftare i denna Kammare, finnas väl, som verkligt hafva reda på ursprunget af sådana skatter som "altarhafra", "formarskpenningar", "gården" och "taxen". Vore det icke skäl att, då icke ens *vi* hafva reda på uppkomsten och naturen af dessa skatter, de skattskyldige finge sina skatteförhållanden så ordnade, att en hvar af dem på debetsedeln kunde sjelf kontrollera, hvad han skulle skatta och hvad han vore debiterad för? Nu deremot finnes ingen eller åtminstone högst få, som kunna utöfva en dylik kontroll. Då jag första gången inom Utskottet hörde talas om "altarhafra", "formarskpenningar", "gården"

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

och "taxen", erinrade jag mig visserligen hafva hört och läst förut om dessa skatter, men hade alldeles förgätit dem, och sade därför till mig sjelf: hvad i all verlden är det nu dessa antediluvianska petrifikat betydta? I Utskottet fick jag visserligen någon förklaring, men icke tillräcklig. Jag såg då efter i Lindes Kamerallagfarenhet och fann der följande upplysningar angående nämnda skatter, hvilka upplysningar jag ber att nu få uppläsa, då jag tror att det kan intressera en hvar att få reda på en del skatter som vi hafva, men som de flesta alldeles icke veta utaf.

Beträffande altarhafra uttrar Linde: "Altarhafra utgjorde en del af det lifsmedelsförråd, som biskoparne upptogo på sina resor hos presterne på landet. Vid reformationen indrogs den till kronan. Utgick enligt 1569 års Lunds Stifts landebok, så väl af presterne som af annexbönder med 4 tunnor en skäppa hafra, hvaraf den öfverskjutande skäppan, kallad skrifvareskäppa, tillkom slottsskrifvaren. Altarhafra utgick ock understundom med endast 4 tunnor. Prostar voro från denna utskyld befriade".

"Fodermarskhafra och fodermarskpenningar; kallas ock formanshafra och formanspenningar. Utgjorde en del af Erkebiskopens gengärd, som ingick till hans fodermarsk eller chefen för hans rytteri och indrogs till kronan vid reformationen. Fodermarskhafra har utgjorts af så väl prester som kyrkobönder." Och dessa skatter hafva vi än i dag; och dem anser man icke böra afskrifvas!

"Taxen. Är en gammal afgift", säger Linde, "om hvars ursprung meningarne äro delade. Vissa historieskrifvare, såsom Messenius och Benzeliuss, vilja härleda den från ett sammanskott, som skedde i katolska tiden till inlösande af pallium för tillträdande biskopar; andra åter, såsom Strinnholm med flera, anse taxen härleda sig från en af Gustaf I kloster och prelater ålagd skyldighet att hålla borgläger, eller inqvartering af ryttare och knektar för längre tider".

"Gärden. Är en krigsgärd motsvarande landttågsgärden. Redan af Kongl. Res. på menige mans klagomål i Januari 1582 finner man, att presterne utgjort gärd lika med allmogen, då der förklarats, att presterne i vissa namngifna socknar skulle svara endast för half gärd."

I fråga om lämpligheten af dessa fyra grundskatter, skulle jag önska, att Herr Biskop Rundgren ville gunstbenäget uttala sin åsigt. Herr Rundgren är icke närvarande för tillfället, men jag tror att det skulle vara mycket godt, om, innan han så raskt förklarade att grundskatterna för närvarande alldeles icke och, ännu mindre, orättvist trycka den svenska jorden, han hade velat något tänka efter huru *dessa* skatter uppkommit.

Men jag skall bedja att, bland många att välja på, få anföra äfven några andra af våra grundskatter, om hvilka med full rätt torde kunna sägas detsamma som om de fyra nyss uppräknade. Jag vet t. ex. icke, hvarför i Bohus län skall fortfarande betalas en särskild så kallad "sölfskatt" eller kontribution, ursprungligen ett slags krigsgärd, likasom "prestekallspenningarne" i Skåne; icke heller vet jag hvarför på Gotland skall finnas en särskild grundskatt "silfverskatt" som betalas med 8 daler silfvermynt för hvarje gäll? Slutligen skall jag äfven omnämna grund-

skatten "*Afvexte smör*", uppgående till 105 kronor för hela provinsen Bohuslän. Huru länge vill man bibehålla dylika tokerier?

Som jag redan nämnt, härordningsfrågan har fallit och med den äfven frågan om grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, och — vice versa — med grundskatterna äfven härordningsfrågan; ty, säga hvad man vill, dessa frågor hvarken böra eller kunna åtskiljas; — uti rustningsbesväret ingår ju, sammanflätadt med detta, hemmanets egna skatter. Detta är *ett* skäl af många, i fall man vill lemna de politiskt talande orsakerna till sammanbindningen utan allt afseende.

Från den sidan jag tillhör kommer antagligen icke så snart något nytt initiativ att tagas. Men hvarför icke hoppas, att möjligen från *motsidan* skulle vara att motse något förslag? Jag vet visserligen icke om man till en kommande riksdag har att vänta några motioner i frågan från minoriteten i denna Kammare; men i så fall skulle väl dessa motioner naturligtvis komma att gå ut på att till full jemlikhet rotera alla nu oroterade eller mindre roterade fastigheter, så väl den privilegierade jorden som städerna, Halland och Härjeådalen, bruks-egendomar och fabriker på landet o. s. v., för att sålunda åstadkomma ett starkare försvar? Förlidet år erbjöd man 1,287,000 kronor för 30 dagars tillökning i beväringens öfningar. Minoriteten ansåg det för en nationalolycka, att anbudet icke antogs. Men kanske det var en lycka att hvarken det förslaget eller det nu ifrågavarande antagits: ty jag förmodar, att, om minoriteten komme att framlägga ett nytt förslag, byggt på all jords och alla näringars lika bidrag till försvaret genom rotering, så kommer minoriteten äfven på samma gång att söka undanrödja alla nu existerande undantagsförmåner i beskattningssväg. Jordbruksfastigheternas bevilning skall då naturligtvis höjas från tre till fem öre per 100 kronor taxeringsvärde, men samtidigt skall man säkerligen också anställa en efterräkning med de undantagsförmåner, som nu tillkomma en mängd andra beskattningsföremål. Man skall då, förmodar jag, äfven se till att sistnämnda undantagsförmåner utjemnas; jag rekommenderar till benägen åtanka städernas tolager, bränvinsinkomster, hamnafgifter och af staten donerade jordar, hvilka förmåner delvis ej användas för de med dem afsedda ändamål, och under olika tider gifvits, det ena efter det andra, för ett och samma åliggande. Hafva våra motståndare *nu* bekämpat vår önskan om de särskilda bördors afskaffande, hvilka uteslutande hvila på jorden, blir det naturligtvis desse våra motståndares pligt att vidtaga kraftiga åtgärder att utplåna all orättvisa genom hvarje undantagsförmåns afskaffande.

Slutligen ber jag äfven få påpeka ett annat förhållande, som kanske, äfven det, vid frågans bedömande ej torde böra lemnas alldeles ur sigte. Genom Rikens Ständers beslut nedsattes år 1853 bevilningen för embets- och tjenstemännens löner, uppgående till högre belopp än 1,800 kronor, från 3 procent, såsom förhållandet varit ända sedan 1812, till 1 procent. Motion härom väcktes hos Adeln och i Borgareståndet. Motionerna afstyrktes visserligen af Bevillnings-Utskottet, men Adeln, Prester och Borgare återremitterade frågan och de trenne ståndens beslut blef Riksdagens. Vid ärendets behandling i borgarståndet yttrade Herr Wallenberg, att om landet råkade i krig, den hittills

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

gällande bevillningen åter borde af embetsmännen erläggas, och Herr Björck ansåg lämpligt att en särskild bevillning då skulle dem åsättas. Men embets- och tjänstemännen fingo utan förbehåll bevillningen nedsatt med två tredjedelar och dessutom efter några år löneförhöjningar och dyrtidstillägg.

Vi hafva ytterligare sedan den nya representationsformen blifvit införd beviljat löneförhöjningar och dyrtidstillägg. Jag vill visst icke påstå att den bevillning dessa embets- och tjänstemän fingo utgöra under perioden 1812—1853 var rättvis, utan den var tvärtom alldeles för mycket betungande för dem, och därför var det också fullkomligt i sin ordning att de fingo nedsättning deri, men, då man här ständigt och jemt talar om orimligheten af hvad *vi* begära och önska, nemligen en skattejemlighet, kan man väl också någon gång erinra andra om hvad de i sådant hänseende redan ernått.

Jag slutar nu med den önskan att, hvilken utgång de stora härordnings- och skattefrågorna än må få, det icke må dröja länge innan man med ordföranden, efter fattandet af Upsala mötes beslut, kan utropa: "Nu är Sverige vordet såsom en man"; men detta kan man icke förr än alla de skatteorättvisor och allt det kamerala trassel blifvit undanröjdt som nu söndrar det svenska folket, det kan icke ske förr än medborgarnes rättigheter och skyldigheter blifvit hofsamt och i godo utjemnade samt rättvist fördelade. Då först kan man säga, att hela Sverige är vordet såsom en man.

Herr Svensén: Sedan Herrar Carl Ifvarsson, Nils Larson och Key tydligt och klart ådagalagt icke blott de stora orättvisor, som grundskatterna föra med sig, utan äfven nödvändigheten deraf att de samma lyftas från jordbruket, så kunde egentligen ingenting vidare vara för mig att tillägga. Men jag ber dock att få yttra några ord för att bemöta något af hvad som under gårdagen i denna fråga yttrades.

Här har talats om att grundskatterna å en egendom ingå vid uppgörandet af köp om densamma och att grundskatterna således icke kunna trycka den nuvarande egaren. Detta yttrande har emellertid blifvit karakteriseradt af en talare på kalmarbänken, och jag tror att denne har träffat det rätta. Då emellertid de uppgifter nämnde talare från motsidan anförde icke kunnat vara rigtiga, så torde mig tillåtas att i detta hänseende anförda några siffror. Han uppgaf nemligen, att bevillningstaxeringsvärdet för jordbruksfastighet hittills icke ökats annat än helt obetydligt, med omkring 40 millioner, under en lång följd af år till 1875. Men nu faller det sig icke bättre, än att under åren 1870—1875 har bevillningstaxeringsvärdet för jordbruksfastighet ökats med 223 millioner, och detta inverkar icke så obetydligt på jordbruksbeskattningen särskildt, om man sätter detta i samband med den högre beskattning, jordbrukaren åtager sig genom en ökad bevillning, under det han samtidigt har att utgöra grundskatterna. Ty man bör väl icke tala så mycket om förmånen för de nuvarande jordbrukarne att få sina grundskatter afskrifna, då det endast på tretiosju års tid skall genomföras.

Det torde vara öfverflödigt att bemöta en mängd andra yttranden, som blifvit fälda. Jag vill väl tro att, på sätt en talare på elfsborgsbänken yttrade, man skall trösta sig huru det må gå med frågan. Jag vill dock hoppas att denna mycket viktiga reformfråga, som nu mött sådant motstånd, likväl skall genomföras till landets väl och jag vill hoppas att det icke skall dröja så länge.

Jag yrkar bifall till det nu framlagda förslaget.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag afstår från ordet, under uttalande af den förhoppning att vi snart måtte få slut med diskussionen i denna fråga, enär, efter hvad jag under gårdagens diskussion förnummit, något nytt icke blifvit framdraget i sjelfva saken och svårigen lär kunna tilläggas.

Herr C. A. Larsson: Jag skall denna gång hålla mitt ord, då jag på förhand lofvar att icke hålla något långrandigt föredrag. Det är i anledning af det härstädes under diskussionens gång flera gånger upprepade påståendet, att man icke varit betänkt på att framlägga någon bestämd finansplan, hvarigenom man kunde visa, hvarifrån den högre tillökningen i statsutgifterna, som genom ett nytt försvarsväsende och grundskatternas afskrifvande skulle uppkomma, kunde bestridas utan att läggas på den hittills varande bevillningen. Jag hade väntat att någon af mina kamrater i Utskottet skulle hafva svarat härpå, men, då ingen af dem gjort det, skall jag bedja få till protokollet öfverlemnna en uppsats i sådant hänseende, hvilken jag icke sjelf uppgjort, utan en annan man, som eger tillräckliga insigter i dylika kalkyler, och hvilken lyder sålunda:

Derest i öfverensstämmelse med Särskilda Utskottets förslag, en ny härordning varder antagen och grundskatternas samt rustnings- och roteringsbördans afskrifning beslutad, kommer statsverket att efterhand vidkännas dels en ökning i utgifter dels en minskning i inkomster, på sätt här nedan vidare skall visas. Enligt en vid Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 fogad bilaga, uppgå de årliga kostnaderna för den nya härordningen till 29,900,000: —

Lägges härtill hvad som åtgår till ränta och amortering af det lån, som behöfver upptagas för kasern- och barackbyggnader, förslagsvis	898,413: 68.
blifver utgiftssumman	30,798,413: 68.

Afräknas härifrån

1:o. De ordinarie utgifterna under riksstatens 4:de hufvudtitel för år 1878

16,949,500: —

2:o. De i riksstaten för samma år upptagna extra anslag, hvilka måste anses vara inbegripna under de här ofvan upptagna kostnaderna för den nya härordningen, nemligen: för tillämpning af nu gällande afföningsstat för Landtför-

Transport 16,949,500: — 30,798,413: 68.

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

	svarsdepartementets dition	Transport kansliexpe- 6,900: —	16,949,500: —	30,798,413: 68.
	Dyrtidstillägg och tjänst- göringspenningar åt embets- och tjänste- män inom arméförvalt- ningen	22,490: —		
	Indelta arméns och Vermlands fältjägare- korps vapenöfningar ..	388,000: —		
	För disciplinkompaniets aflöningar	9,709: —		
	Ersättning åt garnisons- kommenderingar ur in- delta armén	51,634: 50.		
	Skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens be- främjande	50,000: —	528,733: 50.	
	3:o. Den del af rustnings- och rote- ringsbesvären vid kavalleriet och in- fanteriet, som nu användes för mili- tära ändamål		3,320,180: 18.	20,798,413: 68.
	Så uppkommer genom den nya härordningen en ökning i kostnaderna för landtförsvaret af		10,000,000: —	
	Genom grundskatternas samt rustnings- och rote- ringsbesvärens afskrifning uppkommer, enligt hvad Ut- skottet visat, en förlust för statsverket af 10,200,000 kronor. — Om den nya härordningen börjar att till- lämpas år 1880, kan densamma icke antagas blifva fullt genomförd förrän år 1895, då utaf grundskatterna samt rustnings och roteringsbesvären, under förutsätt- ning att deras afskrifning jemväl börjar år 1880, äro afskrifna		4,590,000: —	
	Man har således att år 1895 motse en brist af		14,590,000: —	
	Under åren 1861—1876 hafva följande skatte- nedsättningar egt rum, nemligen:			
	1:o. Qvarn- och såg- röntan år 1864	130,000: —		
	2:o. Grundskatterna, minskade genom om- sättning i penningar med år 1871	554,000: —		
	3:o. Salttullen, eftergif- ven med år 1867	220,000: —		
	4:o. Tullen å 40 sär- skilda artiklar, efter-			
	Transport	904,000: —		14,590,000: —

Transport	904,000: —	14,590,000: —
gifven i följd af handelstraktaten med Frankrike	76,000: —	
Dessutom skedde i följd af samma traktat nedsättningar i en mängd tullsatser till sammanlagdt belopp af 1,594,000 kronor.		
5:o. Tullen å gryn samt rismjöl, eftergifven med år 1876	120,000: —	
6:o. Stämpelafgift å fastebref	130,000: —	
7:o. Dito å tjenstefullmakter (nedsättning)	25,000: —	
8:o. Personlig skyddsafgift	650,000: —	1,905,000: —

Angående grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Då skattenedsättningar till lika belopp böra kunna antagas ega rum under åren 1880—1895, kan nyssnämnda belopp, under förutsättning att inga vidare skattenedsättningar ske, än de som förorsakas af afskrifningen, saklöst afräknas från bristen.

Att döma efter stegringen af utgifterna under 4:de hufvudtiteln under åren 1845—1861 och 1861—1876, skulle, derest den gamla härordningen bibehölles, utgifterna för densamma under perioden 1880—1895 ökas med omkring 40 procent. Häraf torde hälften kunna antagas bero af prisstegringar, och den tillökning, som häraf förorsakas, träffar äfven kostnadsberäkningen för den nya härordningen. — Denna ökning i utgifterna kommer säkerligen att motsvaras af ökning i statsinkomster, hvarför någon beräkning deröfver här ej är erforderlig. Den öfriga antagliga ökningen i nu varande armébudgeten, hvilken beror på en tidsenlig utveckling af försvarsväsendet och som jemväl betäckts af ökade statsinkomster, kommer deremot ej att drabba den

Transport 1,905,000: — 14,590,000: —

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Transport 1,905,000: — 14,590,000: —
nya härordningen, enär denna ökning
måste vara inbegripen under de för
densamma nu beräknade kostnaderna.

Man afräknar således 20 pro-
cent af de nu varande här ofvan upp-
tagna kostnaderna för försvarsväsen-
det med 4,160,000: —

Genom förhöjningen af bevillnin-
gen för jordbruksfastighet från 3 till
5 öre för hvarje fulla 100 kronor af
taxeringsvärdet tillkomma 379,000: —

Genom förbättrad taxering torde
förhöjning kunna påräknas i bevillnin-
gen för jordbruksfastighet med 25
procent 237,000: —

och i bevillningen för allmän
fastighet samt för inkomst af kapital
och arbete med 10 procent 270,000: —

Genom afskrifningen hafva år
1895 bördor blifvit aflyftade från jord-
bruksfastigheter, i följd hvaraf dessa
böra hafva erhållit ett ökad värde
af omkring 92,000,000 kronor, derå
bevillningen utgör 46,000: —

Om stämpelpapperet, hvilket nu
allenast lemnat omkring 54 öre för
hvarje person af hela folkmängden,
höjes så att det uppgår till 1 krona
62 öre för hvarje person, erhålles
derigenom 4,800,000: —

Anmärkning. Denna förhöj-
ning kan ej anses för stor, då ifråga-
varande skatt i England uppgår till
6 kronor på person, i Frankrike till
11 kronor 75 öre, i Nederländerna
till 6 kronor 95 öre, i Belgien till 6
kronor 75 öre och i Danmark till 2
kronor 38 öre på hvarje person.

Genom bränvinstillverkningsaf-
giftens förhöjning med 20 öre och
tullens förhöjning med enahanda be-
lopp för spritvaror erhållas 3,720,000: — 15,516,000: —

På nu anförda sätt kan sålunda bristen år 1895 fullständigt be-
täckas. De nämnda år ännu återstående grundskatter samt rustnings-
och roteringsbesvär utgöra ett sammanlagdt belopp af 5,610,000 kro-
nor, hvarå hvart annat år afskrifvas 510,000 kronor. Den förlust för
statsverket, som härigenom småningom och till år 1916 uppkommer,

torde utan svårighet kunna ersättas. Man behöfver härvid endast taga i betraktande att under år 1898 slutbetalning eger rum å 1858 och 1860 årens jernvägsån, hvarigenom staten besparas en årlig utgift af 2,632,666 kronor 67 öre; att statens domäner komma att gifva en betydligt ökad inkomst, samt att, derest sådant skulle förefinnas nödvändigt, en ringa förhöjning af tullen å socker, kaffe och tobak komme att inbringa omkring 2,000,000 kronor.

Man skulle möjligen kunna låta bli att höja tullen å socker, emedan detta är en nödvändighetsvara som till en betydlig del ingår i den fattigare befolkningens födoämnen.

Jag har velat få denna promemoria intagen i Kammarens protokoll på det att, om någon af minoriteten inom Kammarerna framdeles skulle vilja uppgöra ett nytt härordningsförslag den, måtte tjena till ledning hvarifrån de deraf föranledda förökade statsutgifterna skulle kunna betäckas utan att man, som dessa Herrar så mycket synes frukta, skulle behöfva så ofantligt förhöja bevillningen å tjenstemännens löner. Sedan jag aflemnat detta förslag, har jag icke något vidare att tillägga i sjelfva saken.

Herr J. P. Nilsson: Sedan den stora hufvudfrågan om försvarets ordnande har förfallit, så kunde det icke vara mycket att orda i denna sak, ty den andra frågan, nemligen om grunskatter och indelningsverk följer den första åt. Af de åtskillige talare, som jag i går hörde yttra sig mot frågan, kunde jag likväl icke uppfatta någon, som bestämdt motsatte sig den här så ofta uttalade åsigten, att grunskatter och indelningsverk vore ojemt tryckande, ty alla erkände detta och sade att de följaktligen skulle vilja medgifva någon utjemning af dessa bördor. Man stödjer sig i sin vägran att godkänna de framlagda förslagen på att bevillningsförordningen i sitt nuvarande skick gaf så mycket anledning till klander, att den först borde omarbetas innan nämnda förslag kunde antagas. Bevillningsförordningen är dock icke så bristfällig, som man vill påstå, om den tillämpas riktigt. Jag medger dock att möjligen de stora egendomarne icke äro tillräckligt högt uppskattade, men, hvad de små egendomarne angår, så tror jag kunna skaffa hundratal hemmansegare, som skulle vara villige att när som helst sälja sina hemman för taxeringsvärdet. Detta är en sak, som är ganska betecknande. Skulle vi omarbeta bevillningsförordningen i den anda, Herr Rydin påyrkar, så undrar jag mycket om den ändock skulle blifva bättre. Han medger nemligen egaren att få göra afräkning å värdet för in-tecknad skuld eller för kostnaden för fastighetens brukande samt för inventarier. Hvad skulle då kunna hindra en fastighetsegare att in-teckna sin egendom till fulla värdet, fastän han i verkligheten icke har någon skuld? Hvad skulle för sådant fall bevillningen till staten blifva? Nu återigen får han betala bevillning till staten för hela det värde, egendomen uppskattas till, fastän han kanske eger blott två tredjedelar eller ganska litet i egendomen, men äfven under sådana förhållanden tror jag icke man i allmänhet kan säga att vår nuvarande bevillningsförordning, om den rätt tillämpas,

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

leder till större orättvisor, än om den blefve på det föreslagna sättet ändrad.

Samme ärade talare uppgjorde en historik om huru det skulle komma att se ut om 37 eller 40 år och gjorde den framställning, att Andra Kammaren, om den finge sin vilja genomförd, skulle, vid tanken på huru förhållandena då skulle gestalta sig, komma att ångra sig. Jag tror dock icke att denne man har en så profetisk anda, att han kan nu uppvisa, hvilka inkomster och utgifter staten kan hafva om 37 år.

Jag ber nu hvar och en tänka på huru vi skola kunna få den stora frågan löst, hvarigenom vi kunna få alla våra orättvisa skatter utjemnade. Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall börja med att tillkännagifva det jag yrkar bifall till Utskottets förslag, och då detta förslag redan är väl försvaradt, skulle jag icke hafva begärt ordet, om jag icke blifvit uppfordrad dertill af Herr Treffenbergs anförande. Innan jag dock yttrar mig angående detta, skall jag be att få vända mig till den representant på stockholmsbänken, som i går förklarade att, om man bifölle Utskottets betänkande, det vore detsamma som att kasta alla rättsprinciper öfver bord. Jag får då erinra den ärade representanten om, att han sjelf icke alltid hållit så strängt på rättsprinciper. I detta hänseende ber jag blott få påminna om Kongl. Maj:ts, af samme talare kontrasignerade proposition till 1873 års Riksdag angående nybyggena inom lappmarkerna. Innehafvarne af dessa nybyggen hade fått sig tillförsäkrade fri dispositionsrätt öfver den dit hörande skogen, men fräntogs denna rätt på grund af Riksdagens beslut i anledning af nyssnämnda Kongl. proposition. I detta fall var man icke rädd att afvika från en rättsprincip och göra en inskränkning i den tillförsäkrade fria dispositionsrätten. Vi veta dessutom huru ofta inskränkningar blifvit gjorda uti jordegarnes jagt- och fiskrättigheter, m. m., oaktadt dessa jordegare förvärfvat sig dessa rättigheter på samma gång som jorden. Dessa rättigheter hafva det oaktadt blifvit kränkta, och detta är en omständighet, som jag anser väl förtjenar att tagas i betraktande, i fråga om det skäl som man här anfört mot grundskatternas afskaffande.

Hvad nu Herr Treffenberg beträffar, så talade han för några dagar sedan, då försvarsfrågan var före, om blinda kattungar och kattungar med klor, men hvad han dermed menade, derpå skulle vi få närmare förklaring, då frågan om grundskatterna kom före. Denna förklaring hafva vi nu fått mottaga, då han framkommit med en kattunge med klor i form af en prest från mitt kommittenskap. Emellertid föreställer jag mig att han beträdt en ganska farlig väg, då han så der börjat att för Kammaren uppläsa enskilda bref, eftersom det är gifvet att Kammaren icke kan vara i tillfälle att bedöma de personers auktoritet, som skrivit breffen. Jag vill icke yttra mig förklenande om någon af mina kommittenter, utan tvärtom uttrycka min tacksamhet mot Herr Treffenberg för det han åtagit sig målsmansskapet för dem, när han mycket bättre än jag kan föra deras talan. Emellertid får

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

jag förklara, att det varit mera nödigt om han åtog sig målsman-
skapet för andra än just presterna, emedan jag är öfvertygad om att
det finnes mycket folk, särdeles skattejordsegare, som mera än presterne,
äro i behof af hans kraftiga understöd för att vinna rättvisa. Presterne
i min hemort lida visst ingen nöd, de äro tvärt om väl aflönade, och
hvad särskildt den beträffar, som skrivit ifrågavarande bref, har han
inga skäl att beklaga sig. Jag kan för öfrigt icke tro att Kammaren
skulle vara redobogen att lyssna till Herr Treffenbergs uppgifter. Han
lemnade oss de högst viktiga upplysningarna om, huru många hästar
och kor man kunde föda i en viss trakt af Dalarne, nemligen Rätt-
viks socken och Lerdals by, — om han uppgaf namnen på de perso-
ner, som voro nog lyckliga att kunna uppföda dessa djur, hörde jag
icke. Att sådant skall intressera Kammaren kan jag icke föreställa
mig. Dessutom upplyste han oss ur brevet om att, på det rättvisa
i beskattningen skulle kunna vinnas, bevillningen för jordbruksfastig-
heterna skulle tudubblas. Detta må vara brefskrifvarens egen åsigt,
som jag dock alldeles icke anser hafva med saken att skaffa. Vidare
hette det i brevet att någon soldat uti ifrågavarande socken finge i
bevillning betala lika mycket som för fyra besutenheter. Jag får med
anledning deraf upplysa att vi i Dalarna icke gifva våra soldater så
stora löner, att de kunna påföras så hög bevillning, sedan afdrag
skett för de vanliga 300 kronorna, ja, jag är öfvertygad om, att det
icke finnes någon enda soldat som efter åtnjutande af berörda af-
drag betalar någon bevillning för sin lön. Således, om de öfriga up-
pgifterna i brevet icke äro mera tillförlitliga, än den jag nu omnämnt,
är det lätt att inse hvad betydelse man kan tillägga dem. Ifråga-
varande prestman uppgaf äfven att församlingen ville, emot hans åsigt,
på en gång betala omkostnaderna för en tillämnad skolhusbyggnad,
i stället för att, såsom presten föreslagit, upptaga ett amorteringslån
till kostnadernas bestridande. Öfver församlingens beslut härom har
han nu anfört besvär hos landshöfdingen i Vesternorrlands län, hvilken
i sin ordning dragit frågan under Kammarens pröfning. Jag tror
dock icke att Andra Kammaren är rätt forum för dylika frågors be-
dömande och att det icke kan vara lämpligt att med en redogörelse
af deras beskaffenhet upptaga Kammarens tid och protokoll. Hela
felet till prestens missnöje ligger tydligen deri, att han har för stora
inkomster, ty hade han mindre sådana, blefve också bevillningen för
honon mindre.

Så är det äfven med mig; för blott några dagar sedan hade
Kammaren nöjet att af Grefve Sparre höra huru stora inkomster jag
har, visserligen högg han bra till i växten, ty som vi väl veta är han
icke alltid så precist noga i sina uppgifter, och säkert låter han här
pruta med sig icke obetydligt, nog af, jag får betala bevillning för
dessa inkomster, men aldrig har det fallit mig in att beklaga mig öfver
att jag beskattas för mina beskattningsbara inkomster; och jag tycker
äfven presten icke har något skäl att vara missbeläten. Emellertid
lär den der presten, till hvilken Herr Treffenberg tyckes sätta så stort
förtroende, icke alltid vara lika ömhjertad då det är fråga om att be-
reda församlingsboarne stora utgifter. Han har nemligen helt nyligen

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

lyckats genomdrifva ett beslut att församlingen skall bygga ny prestgård, som måhända kostar lika mycket som de tre skolhusen, och i den utgiften torde väl presten icke komma att taga stor del.

Jag skall nu icke vidare uppehålla mig vid detta ämne. Visserligen hade jag äfven tänkt yttra några ord till svar på den interpellation som i går af Herr Ehrenborg ställdes till Stats-Utskottets ledamöter, men den har redan blifvit besvarad af Herr Key, och jag slutar nu derföre med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr J. Fr. Carlsson: Efter det sakrika anförande som för en stund sedan afgafs af min länskamrat Herr Key, har jag icke mycket att tillägga, men jag ber dock att få yttra några ord med anledning af ett uttalande af Herr Professoren Rydin. Han påstod nemligen, för att visa att grundskatterna vore fördelaktiga, att de gifvo staten en bestämmd inkomst, att uppbörden af dessa skatter gick mycket lätt och slutligen att de icke verka tryckande. Ja, om han dermed menade att de icke verka tryckande på honom, så kan jag nog hålla det för mera än troligt, men om hans mening var att säga att de icke verka tryckande på egarne af skattejord, så anser jag mig ega fullt fog att i det afseende till honom ställa den bekanta frågan till väderföjeln: hur' vet han det?

Herr Adlercreutz hemstälde, huruvida det kunde vara politiskt klokt att nu borttaga grundskatterna; visserligen känner jag till hvad Herrarne, som äro hemma i den högre politiken, anse vara klokt eller icke, men för min del kan jag icke finna annat än att det vore politiskt klokt att undanrödja ett tvistefrö, som redan åstadkommit så mycket split, så inom som utom Riksdagen. Jag kan icke neka till att det förefaller mig märkvärdigt, att man ännu så envist kan vilja hålla fast vid dessa föråldrade, orättvisa skatter, och derigenom förhindra lösningen af andra stora, för fosterlandet viktiga frågor. Och icke må Herrarne inbilla sig, att man kommer att släppa denna fråga innan den blifvit på nöjaktigt sätt löst. Hvem som vinner på dröjsmålet, det kommer framtiden att utvisa; men hvad som säkert är, icke gagnar man fosterlandet med undanskjutandet af lösningen af dessa frågor. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Gustaf Jonsson: Det är först efter mycken tvekan som jag nu uppträder, ty jag hade nästan gjort det till en föresats att icke taga till ordet vid behandlingen af Särskilda Utskottets betänkande vare sig i denna fråga eller i försvarsfrågan. Jag är nemligen fullt förvissad att ingen här kan lyckas öfvertyga sin motståndare, utan man står på samma ståndpunkt vid diskussionens slut som vid dess början. Och då man här velat beskylla Stats-Utskottet för obehörigt dröjsmål med behandlingen af en viss fråga, så tillåter jag mig erinra, att då man på detta sätt uttänjer diskussionen, så är det Kammarens eget fel, mera än Utskottets, om riksdagen förlänges utöfver den i grundlagen föreskrifna tiden.

Emellertid ber jag nu att få yttra några ord, med anledning af hvad här talats om den stränga juridiska rätten, eller att grundskat-

terna skulle vara en intecknad fordran som staten eger hos skattejorden. För min del förstår jag mig visserligen icke så mycket på dylika saker, men nog har jag hört rätt många jurister påstå, att någon sådan statens inteckningsrätt alls icke kan lagligen bevisas. Och för att kunna hafva en fordran bör man väl hafva lemnat någon valuta, och åtminstone känner jag icke till att staten lemnat någon sådan valuta för dessa grundskatter. Äfven ber jag att få erinra, att ännu finnas hemman som från uråldriga tider gått i arf inom samma släkt, led efter led, och i afseende på sådana hemman lär väl icke kunna lämpas den vanliga invändningen, att de nu varande egarne köpt jorden med de skyldigheter som ålegat densamma. Här har talats mycket om skänken som genom grundskatternas afskrifvande skulle komma skattejordens egare till del. Men sådana skänker lemnas ju äfven i många andra fall af staten åt den enskilde. Så till exempel vid anläggande af jernvägar; äfven då får ju den som har sin egendom belägen i närheten af jernvägen en skänk, och det kan sägas så väl om landegendomar som fabriker och städer, ty hans egendom stiger i värde. Jag tror derföre att man icke bör så mycket fästa sig vid sådant tal.

För dem, som icke vill ändamålet, är det alltid lätt att framställa skäl emot saken, om den också i och för sig är aldrig så klar. Som sagdt, jag tror icke att vi med denna diskussion kunna öfvertyga hvarandra. De stridiga åsigtorna skola nog i framtiden utjemnas, när nationen hunnit tänka mera på saken. Det kan hända att min efterträdare inom denna Kammare får vara med om frågans slutliga lösning.

Jag skall icke längre upptaga tiden utan slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Jag yrkar bifall till den föredragna punkten likasom till alla de öfriga i det föreliggande betänkandet. Och hvad sjelfva saken beträffar, tror jag att deri är taladt så mycket som behöfves.

Medan jag har ordet vill jag framställa den önskan att de Herrar, som hafva så mycket att tala om i denna fråga, ville yttra sig mera kort, helst som frågan fallit i Första Kammaren och ingenting vidare derföre kan göras åt saken. Jag skulle för min del vara mycket tacksam, om Herrarne ville efterkomma min önskan och jag tror, att denna min tacksamhet skulle delas af flere inom Kammaren.

Herr Casparsson: Man kan visserligen säga att diskussionen i denna fråga är onödig, då frågan genom Första Kammarens beslut för denna riksdag förfallit. Men jag tror dock att i en så omfattande och omtvistad fråga, som den förevarande, diskussion aldrig kan blifva onyttig, ty den bidrager att reda begreppen både hos den ena och den andra sidan om *sättet huru* frågan skall kunna lösas. Jag anser mig så mycket mer uppkallad att uppträda i denna fråga, som jag är representant från ett län, som är tyngst belastadt med grundskatter af alla, och jag alltid önskar att uppträda med öppet visir.

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts)

Min uppfattning i denna fråga har från det jag började tänka i densamma, varit att en reglering och utjemning af grundskatterna är af behovet påkallad, och när jag nu påyrkar en sådan åtgärd, står jag på fullt rättvis och historisk grund. Denna reglering är nemligen utlofvad ända sedan år 1644, då såsom resolution på allmogens besvär anfördes: "Hennes Kongl. Maj:t hafver på desse allmogens inkomne besvär och klagan sig tilsförande nådigst förklaradt, att vela uti alle Landsändar och provinser i Riket en allmän revision och Jordrefning anställa låta, hvarigenom slika och flera besvär skäligen afhjelpas kunde; hvilket ock länge sedan hade blifvit efterkommet, der Hennes Kongl. Maj:t med andre Rikets högviktige värf och ärenden icke hade varit öfverhopadt och belastadt. Icke dess mindre vill Hennes Kongl. Maj:t, sin förriga nådiga förklaring till följd, bära der sorg och åhoga före, att bemålde revision med forderligaste, som ske kan, må inrättas och i werket ställas." Detta löfte förnyades vid 1719 års riksdag, då såsom svar på allmogens anförda besvär resolverades: "Kongl. Maj:t finner att denna klagan af Allmogen på åtskillige Riksdagar tillförene är förd vorden och jemväl uppå 1644 års Riksdag vara beslutit, att uti alla landsändar och provinser i riket en allmän revision och jordrefning skulle anställas. Och såsom Kongl. Maj:t pröfvar äfven ett slikt allmänt refvande på många orter och derefter inrättad ny skattläggning vara nödig och billig, emedan den ene af Kongl. Maj:ts trogne undersätare af allmogen ej bör besväras med svårare börda framför den andre, utan hvar och en draga lasten efter hemmanens och egornas beskaffenhet; alltså vill Kongl. Maj:t i nåder vara betänkt, att en sådan revision och refning anställas, så snart som det sig göra låter." Vid 1720 års riksdag förnyades framställningen; men lemnades då det besked, att: "Såsom allmogen likväl sjelf kan eftersinna huru ganska mycken tid till en sådan allmän refning fordras och huru det sig göra låter uti dessa svåra krigstider, innan Gud välsignar landet med en önskelig fred, så är emellertid Kongl. Maj:ts nådige vilja, det ingen kronobonde må förvägras refning, som den begärer på sin egen omkostnad". När derföre skattejordens egare fordra "revision" eller reglering, tror jag att de icke begära mera än hvartill de hafva full rätt. Men en total afskrifning af grundskatterna är något helt annat, och jag fruktar att om de afskrifvas och skickas ut genom ena dörren, så komma de snart tillbaka genom den andra. Så har det gått till i andra länder, och jag befarar att det icke kommer att gå oss bättre. Dylika regleringar äro genomförda i Danmark, Preussen och Frankrike. Man talar om de stora kostnader som med regleringens fullbordande skulle vara förenade. Utskottet affärdar hela denna viktiga fråga på några få rader och säger att det blifver aldeles för dyrt. Ja, nog tror äfven jag att det blifver dyrt, men jag vågar antaga att kostnaderna icke skulle blifva drygare, än att de stode i rimligt förhållande till det vunna resultatet. I Danmark kostade denna reform 2,200,000 kronor, men landet erhöll full ersättning för det utgifna kapitalet genom den högre grundskatt som efter regleringen infördes. Det är sant att regleringen i Danmark fordrade en tid af omkring 40 år. Den började nemligen de första åren på 1800-talet

men måste afbrytas till följd af krig och andra allmänna olyckor. I Frankrike fans icke före 1789 någon fixerad grundskatt i egentlig mening. Hvad som behöfdes, uttogs af den skattskyldiga jorden och på ett sådant sätt att landet höll på att blifva ruineradt. År 1790 skedde en reglering i detta fall. Den 23 November samma år infördes en verklig grundbeskattning; och det öfverlemnades åt nationalrepresentationen att bestämma beloppen och fördela dem på de nya departementen. Man uppskattade inkomsten af den fasta förmögenheten i Frankrike till 1,200 millioner och bestämde skatten till $\frac{1}{3}$ af denna inkomst eller till 240 millioner. Men de påräknade inkomsterna inflöto icke och man klagade öfver att man tagit för mycket hänsyn till de gamla taxeringslängderna och påyrkade att en reform för detta ändamål måste genomföras inom hela riket, grundad på verklig uppmätning och indelning af egendomarne. Franska nationalkonventet anbefalde en sådan reform i Mars månad 1793, men den kom icke till utförande förr än under kejsardömet. Då utarbetades en allmän jordebok, för hvilken sammanlagda kostnaden uppgick till icke mindre än 150 millioner francs, och till hvars fullbordande åtgick en tid af 40 år. Jag medgifver gerna att skulle vi för vår jord komma till en proportionsvis motsvarande siffra, så skulle det i sanning vara afskräckande. Men hos oss skulle de förberedande arbeten, som i denna riktning redan blifvit nedlagda, väsentligen underlätta en sådan åtgärd. Jag vill i detta fall nämna endast skiftesverket som till större del är fullbordadt, utom i Norrland, ekonomiska karteverket, jordbruksstatistiken samt taxerings- och bevillningskomitéernas arbeten, så att jag tror, att om metoden icke blir alltför konstig och invecklad, arbetet skulle kunna genomföras utan så väsentligt stora kostnader, och derigenom skulle vinnas en allmän och lika jordens beskattning, ty att den nuvarande beskattningen har dessa egenskaper, lärer väl ingen kunna påstå. I fråga om de förespeglade dröga kostnaderna, vill jag fråga: huru mycket tro Herrarne, att den nuvarande hemmansindelningen kostat? jag vill till svar härå uppläsa hvad Agardh i detta fall säger. Han yttrar nemligen: "Hela vårt land är indeladt i hemman, men ingen historia vet att omtala, när denna indelning skett, som, om den gjordes i våra dagar, dock skulle varit ett ofantligt verk." Då detta kunnat åstadkommas i forna arma tider, tror jag icke, att det nuvarande Sverige skulle sakna krafter och medel att genomföra en sådan fullständig uppskattning af jorden. Såsom jag nyss nämnde, är jag fullt öfvertygad derom, att visar man ut grundskatterna genom den ena dörren, så komma de in genom den andra. Såvidt jag vet, finnes för närvarande intet land i Europa, som saknar grundskatter. Jag ber att i afseende härå ur Blocks statistik få anföra till huru stort belopp af hela statsinkomsten grundskatterna på 1860-talet uppgingo i följande länder, nemligen: i Frankrike till 15 procent, i England till 4,3 procent, i Ryssland till 11,4 procent, i Österrike till 22,9 procent, i Preussen till 8,4 procent, i Belgien till 13,3 procent, i Holland till 13,8 procent, i Spanien till 18 procent och i Portugal till 9,30 procent. I intet af dessa länder saknas grundskatter, men de äro ordnade på ett förståndigt

*Användande
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

och riktigt sätt. I Sverige utgöra grundskatterna — om man beräknar de nuvarande till 6 millioner kronor — nära 7 procent och om man tillägger rustning och rotering, uppgå grundskatterna till 11 procent af hela statsinkomsten.

Jag skall nu anhålla att få nämna några ord om det strängt uttalade klandret mot bevillningsberedningarnes och taxeringskomitéernas arbeten. Jag får då i parentes nämna, att jag aldrig tagit del i något sådant arbete, hvadan jag icke kan sägas tala i egen sak. Jag tror, att detta klander blifvit mycket öfverdrifvet, ty jag vill i dessa komitéers framlagda siffror icke se någon afsigtlig nedsättning af värdeförhållandena, utan en fullt förklarlig följd af händelsernas egen utveckling. Låtom oss tänka oss förhållandena år 1862, då dessa värden första gången sattes. Då hade under de sista åren på 1850-talet jordegendomarne sprungit upp till ett pris, hvarom ingen kunde drömma och som i många fall icke motsvarade verkliga värdet. Då nu värdet skulle åsättas efter sista köpeskillingen, så var det naturligt, att dessa köpeskillingar måste utöfva ett afgörande inflytande på taxeringsvärdets bestämmande. Läger man härtill, att personer, som köpt en egendom till högre värde än skäligt var, icke ville att det samma skulle nedgå, så ligger deri en tillräcklig förklaring på den höga siffror, hvartill man år 1862 kom. Af egendomarne sträfvande att återtaga sitt naturliga värde, och af de på 1860-talet inträffade dåliga skördarne, som kulminerade, åtminstone i Mälardalen, i 1866 års våttår, 1867 års köldår och 1868 års torrår, var en naturlig följd, att dessa värden måste nedgå, hvilket också skett, ty från 1862, då taxeringsvärdet å jordbruksfastighet utgjorde 1,827 millioner kronor, har detta värde nedgått år 1869 till 1,695 millioner och år 1870 till 1,666 millioner. Men vid denna tid inträffar också vändpunkten, såsom en följd af de 1870-talet inträdande goda och gynnsamma skördarne. Från 1870 har taxeringsvärdet oupphörligen gått uppåt, till en början med små steg, det är sant, men år 1876 höjdes taxeringsvärdet på en gång med öfver 100 millioner kronor, eller från 1,782 millioner år 1875 till 1,897 millioner 1876 — således på ett år en förhöjning af öfver 100 millioner kronor. — Jag tror icke, att man under sådana förhållanden har fullt skäl att uttala så strängt klander som man gjort mot bevillningsberedningarne och taxeringskomitéerna. Att fel kunna ske ligger i hvarje mänsklig inrättning och i synnerhet i en sak, så svår och granlaga, som att bestämma taxeringsvärdet å jordegendom. Ser man deremot på hela jordbruks-utvecklingen, så tror jag att man deruti har en nöjaktig förklaring af de klandrade taxeringsvärdena. Felet ligger således efter mitt förmenande icke häri, utan i det obilliga förhållandet mellan fyrktalssättningen på jordbruksfastighet och inkomst af arbete; ty det kan icke nekas, att löntagarne i landtkommunerna för närvarande verkligen få skatta till kommunen på ett högst orättvist och obilligt sätt. Jag kan anföra ett exempel härpå från mitt kommittentskap, der t. ex. en vaktmästare, vid en allmän inrättning, och såsom sådan icke i någon lysande ställning, är uppförd till nära nog samma fyrktal som socknens rikaste bonde; åtskilliga andra exempel att förtiga.

Det är några yttranden som jag till slut skall be att få besvara. Representanten på kalmarbänken och äfven andra talare anförde, att grundskatterna ursprungligen uppkommit ur tillfälliga krigsgärder. Den som något känner till saken kan väl dock icke säga att *jordboksräntan* uppkommit på detta sätt? Den är så gammal, att det är svårt att riktigt följa den till dess ursprung. Menas deremot *mantalsräntan*, så hafva talarne till en del rätt, dock icke helt och hållet. 1847 års skatteförenklingskomité yttrar härom följande: »Den af Bondeståndet gjorda uppgift, att nu ifrågavarande räntas (mantalsränta) särskilda titlar tillkommit genom beviljningar för *tillfälliga* behof, är egentligen endast enligt med verkliga förhållandet i afseende på Landttågsgärden, som först beviljades år 1617 till Polska krigets utförande och på visst sätt i fråga om Boskapspenningarna, hvilka tillkommo år 1620 att användas till Rikets gälds betalande och försvarsverkets underhållande, hvaremot Byggningshjelpen, Salpeterhjelpen, Skjutsfärdspenningarne och Dagsverkspenningarne, hvilka jemte de nyssnämnda utgöra de väsentligaste titlarne af denna ränta, innefatta ersättning för åtskilliga hemmanen förut åliggande tjänstbarheter». Detta är komiténs yttrande, men huruvida den har rätt och talarne i denna Kammare orätt, må andra afgöra.

Den ärade talaren på kalmarbänken slutade med den önskan, att vi skulle kunna utropa på samma sätt, som vid Upsala möte: »Nu är Sverige vordet *en* man». Jag önskar ingenting högre och jag tror att här icke finnes någon, som icke vill instämma i denna önskan, men för att den skall *kunna* förverkligas, måste vi få dessa frågor lösta på ett nöjaktigt sätt, för hvilket ändamål jag tror att det är nödigt att de åtskiljas. Ty, såsom saken nu står, går det icke. Det uttalade jag för fem år sedan, och hvad jag då sade har mer och mer fått bekräftelse. Skilj dem åt, att de må blifva lösta, då, men icke förr, kan »Sverige blifva *en* man».

Herr Olof Jonsson: Då man till följd af de statistiska uppgifterna om taxeringsvärdet å jordbruksfastigheterna m. m., som förekomma uti den förberedande skattejemkningskomiténs betänkande, så ofta fått höra det påståendet, att dessa taxeringsvärden å landet äro så orimligt låga i förhållande till fastigheternas verkliga värde — och då under gårdagens debatt en talare på östgötabänken vädjade till de norrländska representanterna att redogöra för huru vida skogarnes värde tages i betraktande vid taxeringsförrättningarne, har jag ansett mig skyldig att något derom yttra mig. Det torde derföre tillåtas mig, att för det län, jag tillhör — ty om de öfriga har jag naturligtvis icke någon speciel kännedom — redogöra för, huru vida skogarnes värde särskildt tagits i betraktande vid bestämmandet af taxeringsvärdet å jordbruksfastigheterna. I allmänhet tror jag icke, att skogens värde blifvit inberäknadt i detta fall, dels emedan jordbrukaren icke annat än i undantagsfall kunnat taga någon årlig inkomst ur sin skog, enär skogarnes läge är sådant, att en mindre partiel afverkning icke låter sig göra, dels derföre att dyrbara flottleder ofta måste anläggas för att kunna försälja virket och dels derföre, att

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Angående
grund-
skottornas
afskrifning.
(Forts.)

underhållet af skogsvägarne faller sig särdeles svårt för ett fåtal hästar. Skogarne hafva derföre blifvit sålda till personer, som kunnat företaga afverkning i större skala, men då hafva alla de fastighets-egare, hvilka försäljningen inbringat ett beskattningsbart kapital, blifvit taxerade för detta. Alldenstund arbetslönerna varit orimligt höga inom länet under den tidrymd, min redogörelse omfattar, torde det allmänt kunna erkännas, att jordbruket i och för sig sjelf kunnat lemna någon behållning; men då, det oaktadt, enligt bil. 18 i komiténs betänkande den beskattade inkomsten af kapital på landet ifrån 1862 till 1875 sprungit upp med omkring 200,000 kronor, under det att samma inkomst i länets städer deremot sjunkit med cirka 35,000 kronor, så tror jag mig dermed hafva visat, att hvad som icke blifvit medräknadt i fastigheternas taxeringsvärde har kommit staten till godo i form af beskattadt kapital. Då man alltid får höra klander endast mot taxeringsvärdet å landet, men icke emot detta värde i städerna, ber jag att få nämna, att enligt nyss åberopade bilaga, taxeringsvärdet å jordbruksfastighet på landet blifvit höjdt med $9\frac{1}{2}$ procent, men att detsamma, beträffande jordbruksfastigheterna inom länets städer deremot sjunkit med öfver 5 procent. Måne icke detta visar, att klandret öfver taxeringarne på landet är obefogadt? Nu har visserligen taxeringsvärdet å »annan fastighet» och taxerad inkomst af rörelse, yrke eller enskild tjenstbefattning så väl å landet som i städerna proportionsvis höjt sig mera — nemligen å det förra med respektive 4,000,000 och 3,000,000 och i de senare 8,000,000 — och 3,000,000, allt i runda tal; men — då jag, att döma af det förhållande, att ifrån den lilla kommun, jag tillhör, öfver 100,000 kronor äro placerade i aktiebolag, som hafva sitt säte i länets städer och sålunda der beskattas, vågar påstå, att minst $\frac{1}{3}$ del, ja, kanske hälften af den i städerna beskattade inkomsten består af ifrån landet der nedlagdt rörelsekapital, som i beskattningsväg kommer ensamt städerna till godo och derföre visar en falsk ställning — så torde icke heller denna omständighet skäligen kunna åberopas som stöd för en oriktig taxering i landsorten, och det skulle vara mycket intressant, om den ärade Upsalaprofessorn, som visar sig vara så hemmastadd i vår beskattning, ville egna en liten utredning om hvilka kapital ifrån landsorten äro placerade och beskattade i städerna; ty detta skulle antagligen vara af stor nytta för våra beskattningsförhållanden och tysta månet oberättigadt missnöje. Då de begge viktiga frågorna nu genom Första Kammarens beslut emellertid redan fallit äfven för denna gång, får jag nu endast uttala mitt beklagande öfver denna utgång, och då jag fruktar, att ingen af oss, mine Herrar, får bevittna dess slutliga lösning, ligger den enda trösten i den förhoppningen, att vårt fosterland måtte varda förskonadt ifrån fiendtliga anfall.

Jag kommer naturligtvis att rösta för bifall till betänkanDET.

Herr Ola Andersson: Det kan ju med skäl, åtminstone med något skäl sägas, att denna diskussion är utan betydelse för tillfället, eftersom frågans diskuterande nu icke kan leda till dess lösning. Men man tvistar ju egentligen om *sättet* för denna lösning. Det har nem-

ligen blifvit sagdt af flere talare af motpartiet: *Vi* vilja äfven hafva skattefrågan löst och vi vilja nog *alla* hafva den löst på ett rättvist sätt. Men eftersom det är om detta sätt, som skiljaktighet råder, så är det icke utan gagn för framtiden, att tankar derom utbytas.

Det har blifvit sagdt, bland annat, af Herr Casparsson nyss, om jag icke hörde orätt, och hvilken utsago, som jag tror, hemtats från förberedande skatteregeringskomitén, att man i andra länder har grundskatter till det och det beloppet på personen. Detta blir dock icke en fullt upplysande jmförelse, med mindre man har reda på, huruvida grundskatterna äro delade på större delen af förmögenheten eller, såsom hos oss, blott på en jmförelsevis mindre del deraf. För öfrigt är det blott 3 eller 4 talare, som absolut motsatt sig grundskatternas afskrifning, och då bland desse talare en, Grefve Sparre, derför anförde två skäl, *dels* att man behöfde penningar för att drifva på jernvägsbyggandet i Norrland, och *dels* att en ny försvarsorganisation komme att kräfva ökade kostnader, hvarför man stämplade afskrifningen såsom vanvett, så kan jag icke bättre besvara desse talares anföranden och särskildt Grefve Sparres, än då jag ber få återkalla i minnet ett par händelser, som passerade för 5 till 6 år sedan. När efter 1872 års riksdags slut, på sommaren, innan de nya valen till denna Kammare för perioden 1873—1875 försiggått, Herr Dickson höjde fanan, om jag så må säga, mot landtmannapartiet på ett möte i Göteborg, uppstälde han såsom ett slags lösen, att valen i städerna borde ske i den rigtning, att man inom Andra Kammaren erhöle ett starkt motstånd mot sträfvandena till grundskatternas och indelningsverkets afskrifvande. Och detta fältrop gick sedermera genom hela landet vid de det året hållna riksdagsmannaval i städerna, så vida man får tro hvad tidningarna berättade. Under sådant förhållande var det gifvet, att vid 1873 års riksdag, vid hvilken Herr Dickson öfvergick från Första till Andra Kammaren, han redan vid riksdagens början skulle uppträda mot denna afskrifning, och han gjorde det vid remissen af en motion angående dessa frågor. Hvem som väckte motionen kommer jag för tillfället icke ihåg. Om jag icke misstager mig, så hade städernas representanter någon dag förut eller kanske qvällen förut haft ett enskildt möte, för att söka öfverenskomma om deras hållning i denna fråga, och vi fingo sedan i Kammaren någon kännedom derom, då flere stadsrepresentanter, och bland dem Grefve Sparre vid nyssnämnda tillfälle uttalade önskligheten af, att Herr Dicksons åsigt i dessa frågor icke skulle anses som ett uttryck af alla stadsrepresentanters mening härutinnan. Nu kan man visserligen säga att, när fråga är om ordnande af vårt försvar och stora kostnader derför, det kan se besynnerligt ut att på samma gång afskrifva skatter, men det kunde vid berörda tillfälle icke hafva undgått Grefve Sparres uppmärksamhet, att försvaret skulle kräfva ökade kostnader, likasom han väl visste att vi skulle, och önskade att vi skulle bygga jernvägar, och att han äfven då tänkte på dessa angelägenheter, det är jag i tillfälle att anföras bevis på, men jag anser det icke behöfligt.

Jag måste bedja Kammaren om ursäkt, om jag helt och hållet läser upp ett anförande vid sistnämnda riksdag, som jag icke vill stympa.

*Angående
grundskattens
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Jag läser icke upp det för att replikera Herr Grefve Sparre, utan egentligen för att bevisa ohållbarheten af det motstånd grundskatternas afskrifning rönt. Grefve Sparre uppträdde, sedan förut en annan stadsrepresentant, Herr Carlén yttrat sig emot Herr Dickson i frågan, och antörde: »Jag begärde ordet, medan den förste ärade talaren ännu yttrade sig, i den afsigt blott, att förklara, det hans åsigt, efter min uppfattning, ej delas ens af flertalet af den sidas ledamöter, som han anser sig tillhöra; det var till och med för mig oförmodadt, att den ärade talaren efter de öfverläggningar, denna sidas medlemmar sines emellan haft, skulle uppträda med ett så decideradt språk. Jag ber också att få fästa uppmärksamheten derpå, att den ärade talaren sjelf uttryckte den *fruktan*, att han i denna fråga stode alldeles ensam, och jag *hoppas* att så är. Sedan nu en annan talare redan bemött honom, kan jag fatta mig i största korthet; ja! hela mitt yttrande kunde må hända anses alldeles öfverfödigt. Men då jag nu fått ordet, ber jag att med några ord få genmäla en eller två punkter i den förste talarens yttrande. Jag tror nemligen, att han, likasom flertalet af dem, som i denna fråga yttra sig, utan att i grund känna förhållandena på landet, begå ett svårt misstag, då de betrakta grundskatterna såsom en förmån för jordegaren. Lyckligtvis finnas delar i vårt land, der dessa skatter icke äro så tryckande, men i andra delar af landet äro de särdeles betungande, och en lindring i denna börda är för dessa orter väl behöflig. Jag vet detta af erfarenhet, ty jag har förvärfvat mig kännedom om förhållandena å olika orter.«

«Den förste ärade talaren har vidare betraktat grundskatterna såsom en perpetuel, å jorden hvilande ränta; det är sant, att det förhållande, att de existerat i mera än 200 år, kan berättiga till en sådan uppfattning. Jag ber honom dock ihågkomma, att grundskatterna ursprungligen varit verkliga skatter och till största delen utgjorts af bevilning. Men, om den nuvarande bevilningen kunde fortvara i 200 år, skulle han då vara berättigad att betrakta densamma såsom en perpetuel ränta? Saken tål att ses från mer än en synpunkt. Under tidernas lopp hafva vi beviljat nedsättning i skatter, likartade med grundskatterna. Hvad vore väl den nu upphäfda bergverkstjondens och de för längre tid sedan afskrifna qvarn- och sågverksröntorna annat än grundskatter? Hvad betyder väl det till Riksdagens pröfning nu föreliggande förslaget om kronobrefbärings-skyldighetens upphörande annat än borttagande af ett dylikt på jorden hvilande onus? Samhället, i samma mån det mera utvecklas, fordrar modifikationer och förändringar i förhållanden, som kvarstått sedan århundraden tillbaka, och ehuru jag å ena sidan erkänner, att jag anser, att den nu ifrågasatta förändringen bör ske med stor varsamhet och att afseende dervid göres på sed och rätt, som bestått under sekler, bör det å andra sidan ej läggas hinder i vägen för att det, som är billigt och politiskt klokt, iakttages af representationen. Jag tror ej att några uppmaningar behöfvas till någondera sidan för att komma till enighet i frågan. Jag tror, att den sida, som origtigt ansetts såsom motståndare till saken, redan tillkännagifvit sin benä-

genhet för att vidtaga åtgärder för att afhjelpa det öfverklagade onda. Jag är lika fast öfvertygad derom, att den sida, som kräfvat reformen, icke skall underlåta att iakttaga den moderation, genom hvilken ensam frågan kan bringas till en fredlig lösning till ära och framgång åt ett älskadt fosterland.“

Jag har ansett detta vara så väl sagdt, att det kunde vara skäl att upprepa detta anförande.

Hvad den af talaren fordrade varsamheten beträffar, tror jag, att denna ligger i en afskrifning under loppet af 37½ år. Naturligtvis kunna vi icke neka till, att frågan i sjelfva verket hänger på, huru man i framtiden vill ordna den del af statsinkomsterna, som bör upptagas genom den direkta bevillningen. Det kan icke förundra någon, att man vill se till, att hvad som skall fyllas genom bevillning, blifver ordnad så rättvist som möjligt mellan samhällets inbyggare. Men då man här talat om en finansplan, hvarigenom man skulle se huru behoven skulle fyllas under loppet af 30—40 år, och om det icke blott är fråga om att på papperet visa, huru det *kan* tillgå, utan äfven att man vill att Riksdagen redan nu skall *besluta* härom för hela denna tid, då anser jag detta anspråk sträcka sig för långt, ej blott därför att man ej kan i detta fall binda kommande Riksdagar, utan äfven därför att man ej bör tilltro sig att nu veta, hvad som efter så lång tid kan komma att vara det rätta.

Hvad i öfrigt beträffar den bild, som framställdes af doktor Dickson, så är den icke ny, ty den har hörts här förr, och jag anser den icke lyckad. Det sades af honom, att om A gjort B en orättvisa, fordrar man att C skall ersätta det, och detta vore orimligt och orättvist. Men nu kan jag icke förstå annat, än att med tillämpning af detta exempel på dithörande förhållanden A är staten, såsom personlighet betraktad, och hvem fordrar man skall godtgöra den skedda orättvisan? Jo C, och hvem är C annat än också staten. Om man nu fordrar, att densamme som gjort orättvisan skall godtgöra den, så är ju detta icke annat än rätt, och bilden håller icke streck. I sammanhang härmed skall jag be att få säga, med anledning af en talares yttrande, att jag, då jag kallade Herr Dicksons tal om köpet af egendomen och den vinst, som skulle göras på detta köp i händelse af en skattereglering, för en utsliten fras, “skulle hafva gjort mig skyldig till brist på saktmod“, att jag icke återligger hvad jag sagt, ty det der talet om vinsten är ett resonnement, som icke håller stånd. Och med afseende på den brist på saktmod, jag vid fällandet af detta uttryck skulle visat, vädjar jag lugnt till Kammarens bedömande. Jag bör tillägga att jag icke alls anser denna förebråelse svår, emedan talaren i sammanhang dermed tycktes erkänna, att jag i öfrigt brukade visa saktmod. Under diskussionen om dessa frågor, har man från en annan talare fått höra, att de framställda fordringarne om deltagande efter allmänna bevillningen i de kostnader för byggnader, som förut ålegat endast jordbruksfastighet, och synnerligast det redan genom 1876 års förordning till lag vordna beslutet om deltagande i skolhusbyggnader, voro orimliga, och man har i sammanhang härmed yttrat, att jordbrukarne hafva *större* intresse än

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

andra kommunens medlemmar af dessa byggnaders uppförande, ja man har till och med sagt, att fastighetsegarne vinna derpå, då deremot andra mera flyttbara medlemmar af kommunen endast förorsakas utgifter, men ingen nytta, enär de derefter kanske snart flyttade ur kommunen. Om förhållandet vore, att dessa utgifter ensamt skulle åligga jordegarna, då kunde man visserligen med något skäl säga, att deras fullgörande, om ock i ytterst ringa grad, ökade egendomens värde, emedan egendomen någon tid kunde anses befriad för en ny sådan utgift, men så är ej och kan ej heller vara förhållandet, utan dessa besvär åligga och böra åligga äfven andra. Den förra satsen, att jordbruket skulle hafva största intresset af dylika saker, vill jag ock upptaga till bemötande, desto mer som jag förut flerfaldiga gånganger hört den upprepas. Jag frågar er då, mine Herrar, hafva icke öfriga samhällsklasser lika såväl som jordegarna intresse af upprätthållande af skolor och dylikt. Det kan ju mycket väl hända att en jordbrukare icke har några barn som begagna skolan, likaväl som det kan hända att många icke-jordbrukare begagna den, och hvilket *särskildt* intresse har då den förre framför de senare af skolorna? Jag frågar ytterligare: hvad rår egentligen jordbrukaren för, om andra bevillnings- och i öfrigt skattskyldige flytta från kommunen? Om den ene flyttar derifrån, flyttar en annan in, och båda, den ene så väl som den andre, få profitera af dessa skolhus och dylika byggnader. Icke kan således denna flyttbarhet utgöra ett giltigt skäl att ålägga jordbrukaren att *ensam* bekosta dessa byggnader, då i alla fall dessa andra, om också till personerna vexlande draga nytta deraf hvar de komma. Jag tror således icke, att denna sats håller stånd. Hvad dessutom våra skolhusbyggnader beträffar, kan man svärigen betrakta utgifterna derför annorlunda än såsom löpande utgifter. I de flesta fall upptaga nemligen kommunerna härför lån och utgifterna fördelas derföre på en längre tid. Jag har i Ecklesiastikdepartementet sökt få upplysning om dessa förhållanden, eller om de under sistlidna år och i år ingifna ansökningarne om rätt att upptaga lån för uppförande af skolhus å landet. Det har icke varit möjligt, att jemföra sådana utgifter med antalet uppförda skolhus, eftersom några sammandrag af vår skolstatistik icke funnits, utan man sjelf skulle hopsummerna siffrorna, men efter de utgifter, jag senast i går erhöll, hade från 1877 års början till gårdagen, 116 kommuner sökt rättighet att upptaga lån för skolhusbyggnader och dertförutan en del kommuner, för byggande eller reparerande af skolhus i sammanhang med andra byggnadsföretag. Här af synes framgå, att utgifterna för dylika ändamål vanligen icke drabba de skattskyldige *på en gång* utan på flera år fördelas.

Då Herr Liss Olof Larsson redan bemött Herr Treffenbergs yttranden om denna sak, vill jag icke längre dermed uppehålla Kammararen. Men då jag kommit att nämna Herr Treffenbergs namn, ihågkommer jag, att jag likväl har några ord att säga honom. Herr Treffenberg tog sig härom dagen för att hålla en lektion i den högre politiken icke blott för denna Kammare, utan ock för Första Kammararen, vissa ledamöter af densamma och, som jag tror, äfven för regeringen. Jag tillåter mig dock draga i tvifvelsmål, huruvida han är

rätte mannen att gifva denna Kammare eller Första Kammaren eller någon annan som helst någon lektion i den högre politiken. Jag stöder detta mitt tvifvelsmål på, hvad som för alla är bekant, huru- som Herr Treffenberg för några år sedan i egenskap af ledamot i denna Kammare väckte en motion, å hvilken man, i betraktande af hans insigter i ämnet och hans höga förtroendebefattning, fäste så mycket större afseende. Motionen kom icke heller så hastigt på, ty han hade ett år förut formulerat alldeles samma yrkande vid denna frågas behandling, och den var således temligen väl öfvertänt. Han lyckades ock genomdrifva sin motion i Riksdagen, som aflät skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t nedsatte en komité, bestående af sakkunniga personer från olika orter och med olikartade in- tressen, hvilka alltså kunde opartiskt bedöma frågan. Denna komité kom till *enigt* resultat. Öfver komiténs förslag hördes samtidigt Ko- uungens Befallningshafvande, alla rikets landsting och Kammarkolle- gium, och Kongl. Maj:t aflät derefter proposition i ämnet till inne- varande Riksdag i samma rigtning motionen afgifvits. Sammansatt Lag- och Stats-Utskott behandlade frågan och tillstyrkte densamma i hufvudsakliga delar. Frågan kom, så förberedd, till Riksdagens Kamrar, men — nu uppträdde Herr Treffenberg och förklarade sig icke längre vilja vara med. Jag tillåter mig ingalunda att klandra denna hans öppna och ärliga förklaring, men, som jag sagt, jag tror man kan med något skäl sätta i fråga, huruvida Herr Treffenberg är rätte mannen att hålla lektioner i den högre politiken.

Herr Adlercreutz sade, att skattefrågorna icke behöfva lösas, *derföre* att man derigenom skulle komma till enighet inom landet, ty det kunde hända, att ett sådant resultat icke derigenom skulle vinnas, ty, erinrar han, då fråga om den nya representationsreformen förevar, anförde man också såsom ett talande skäl derför, att, om reformen genomfördes, det skulle leda till enhet och enighet bland folket. Jag vet, att detta skäl på ett synnerligen vackert och varmt sätt framhölls på Riddarhuset af flera och särskildt af talarens före- trädare på landshöfdingestolen i Malmö, men jag tror icke att han, eller i allmänhet de, som hade någon längre inblick i tiden, trodde, att denna enhet skulle vinnas blott *genom reformens genomförande*, utan derigenom att den nya representationen skulle blifva mera i stånd att undanröjda de tvistefrön, som den gamla representationen icke förmådde få bort. Så har jag fattat saken, och så tror jag den fattades af mängen.

I fråga om bevillningen vill jag för min del icke förneka, att en allmän revision af bevillningsstadgan är behöflig; men jag kan å andra sidan icke ingå på, att denna stadga förtjenar allt det klander, man kastat på den. Jag tror tvärtom, att den innehåller i väsentligaste delar hvad som för en rättvis taxering erfordras. Hufvudsaken är, att den rätt tillämpas och att tillämpningen deraf rätt öfvervakas; och för sådant ändamål har ju regeringen organer i alla delar af riket, hvilka äro skyldiga och utan tvifvel jemväl besitta förmåga att tillse, det taxeringarne tillgå så rättvist som möjligt.

Ett yttrande af Herr Rydin vill jag i förbigående besvara, såvidt

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

det rör sig stadgans tillämpning i de orter, jag känner. Han ansåg, att inteckningar i hemman skulle "grumla" hemmanets taxering. Jag får deremot säga, att, så vidt jag känner förhållandena i min ort, jag aldrig hört der ifrågasättas, att den omständigheten, huruvida ett hemman vore mer eller mindre besväradt med intecknad skuld, skulle inverka på hemmanets taxeringsvärde. Så tillgår icke hos oss, och jag är säker på, att Herr Adlercreutz, om han såsom Konungens Befallningshafvande ville tillfråga kronofogdarne härom, skulle erhålla samma upplysning, som jag nu lemnat.

Man har vidare mot det nuvarande sättet för bevillingens utgörande anmärkt att jordbrukarens arbete och driftkapital icke äro beskattade. Herr Ehrenborg har redan påpekat, hurusom jordbrukaren i allmänhet visst icke har något rörelsekapital; och det vittnar endast om obekantskap om förhållandena, då man kan framkomma med sådant. En hvar, som vet, hvad jordbruk vill säga, vet också, hurusom jordbrukaren på allt sätt får försöka så inrätta sitt bruk att han kan hafva något af afkastningen till salu vid olika tider, än något kreatur, än några tunnor säd, i bästa fall, om han bor nära en stad, litet mjölk året om. På detta sätt, om han eljest är i någorlunda dräglig ställning, kan han reda sig utan rörelsekapital; men stundom får han också taga sina förnödenheter hos köpmannen på kredit eller begära förskott på hvad han framdeles kan sälja. Stundom gör han som andra, inköper växtfrön eller gödnings- och foderämnen och utfärdar vaxel på beloppet. Det är icke något nytt för en jordbrukare; och på detta sätt får han hjälpa sig fram utan rörelsekapital. Nu skulle man visserligen kunna säga, att ett obeskattadt rörelsekapital äfven ligger i värdet på hans inventarier. Det är sant, såvida nemligen han eger dem utan skuld; men om det vore möjligt att åstadkomma en undersökning härom öfver hela riket i genomsnitt, hyser jag icke ringaste tvifvel derom, att man skulle finna, att der *öfver hufvet taget* icke finnes ett enda öre rörelsekapital obeskattadt, äfven af sistnämnda slag.

Hvad derefter angår bevilling för jordbrukarens arbete, så, om Utskottets förslag blefve lag, och bevillingen å jordbruksfastighet således höjdes från tre till fem öre — d. v. s. att man beräknade fem procents inkomst af fastighetens värde — tror jag icke, att, om egendomen är rättvist uppskattad, en egare på långt när i allmänhet och kanske till och med sällan, *annat än i förening med sitt arbete*, har fem procents inkomst af fastighetens värde, och är detta förhållandet, har han fem procent inkomst af egendomen endast i förening med det arbete, han sjelf derå nedlägger, då är arbetet i och med fastighetsbeskattningen också beskattadt. Nu invänder man möjligen här emot, att det finnes så små hemman, att afkomsten deraf är för liten för att en person eller familj deraf kan lefva, och att dess egare alltså måste hafva *derutöfver* ett arbete, som sätter honom i stånd att lefva; ty eljest skulle han "dö hungersdöden", såsom Herr Axell yttrade. Jag vill med några exempel förtydliga, huru här med förhåller sig. Vi veta, att, om man är jordbrukare eller drifver ett annat yrke, det ju anses billigt, att man har 300 kronor af sin inkomst fria från bevilling. En person har då t. ex. en lägenhet, som är taxerad till

1,000 kronor. Fem procent ränta härpå gör 50 kronor. Om han nu kan med sitt arbete förtjena 300 eller till och med 350 kronor dels hos sig sjelf, dels hos andra samt han är i en ren arbetares ställning, hvarken bättre eller sämre — och med ett hemman med 1,000 kronors taxeringsvärde, är han icke annat än en vanlig arbetare, och en sådan, en vanlig arbetskarl uppskattas åtminstone icke i min ort till bevillning för arbete — då är denne jordbrukare berättigad att hafva denna lilla förtjenst fri från bevillning. En annan har ett hemman värdt 5,000 kronor. Fem procent ränta härpå gör 250 kronor, och i bevillning härför skulle han erlägga 2 kronor 50 öre. Om han dertill med sitt arbete förtjenar 300 kronor, hvilka böra vara från bevillning fria, så betalar han just jemnt den bevillning, han bör betala. Nu kan visserligen ytterligare invändas, att han kan förtjena mera än 300 kronor och att beräkningen således är för låg. Jag är dock säker på, att den, som har ett så litet hemman, får nära nog verkställa allt arbetet sjelf, och detta arbete är icke af natur att gifva honom så stor inkomst, som den, som kan ett handverk, eller som annars utför äfven rent dagakarlensarbete hos andra. Men det är en hos vårt folk vanlig benägenhet att hafva en egen torfva som gör att arbetaren gerna blir jordbrukare och icke handverkare, hvilket senare slag af sysselsättning dessutom icke kan lämpa sig för allas tycke och i afseende på antalet idkare derjemte begränsas af behovet. Men äfven om min uppskattning till 300 kronor årligen af hans inkomst för arbete är för låg, så kan man antaga att han har någon skuld, för hvilken rättvisan fordrar, att afdrag göres, hvarföre jag tror att den bevillning för fastighet som han utgör, kan sägas vara nog, och man har icke rättighet att säga att han är obeskattad för inkomst af arbete. En annan har en egendom med 10,000 kronors taxeringsvärde; efter 5 procent har han derpå en inkomst af 500 kronor och erlägger i bevillning för fastigheten 5 kronor; äfven för honom bör beräknas afdrag för 300 kronor af hans inkomst af arbete. Har nu äfven denne skuld, så kan det äfven här sägas, att han icke får åtnjuta någon minskning i bevillningen efter andra artikeln för skulden, så vidt han ej med sitt arbete förtjenar mera än jag antagit. På alldeles enahanda sätt förhåller sig saken, om fastigheten har ett taxeringsvärde af 20,000 kronor med en årlig inkomst efter 5 procent af 1,000 kronor och fastighetsbevillning af 10 kronor. Stiger jag så ännu högre upp och antager, att en person eger en fastighet uppskattad till 50,000 kronor, så skulle efter 5 procent (hvilket egendomen vanligen icke gifver) årliga inkomsten blifva 2,500 kronor, och fastighetsbevillningen 25 kronor. Om jag nu antager att han genom sitt arbete och jordbruk tillsammans kunde uppbringa sina inkomster till 3,000 kronor, så behöfver han icke hafva mer än en ganska obetydlig skuld på egendomen och inventarier för att inkomsten af både jordkapitalet och arbetet är till fullo beskattadt, oberäknadt att det så ofta händer att egaren *icke kan sjelf* göra något arbete på egendomens skötsel; ingen kan då med verkligt skäl klaga öfver att jordbrukaren har sitt arbete eller rörelsekapital obeskattadt. Om nu vidare en dylik egendom af 50,000 kronors värde bortarrenderas efter

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

5 procent (hvilken ränta man sällan får vid utarrendering af en egendom), så komme inkomsten deraf att uppgå till 2,500 kronor. För att nu arrendatorn, som icke erlägger någon bevilning för sitt arbete, skall kunna gå ut med att betala så högt arrende och äfven sjelf kunna hafva sitt uppehälle, får han icke lefva upp särdeles stora summor om året. Jag antager vidare, att egaren häftar i en skuld af 20,000 kronor på egendomen, hvilket visst icke anses vara en stor skuld i förhållande till egendomens värde; räntan derå efter 6 procent utgör 1,200 kronor, med hvilket belopp alltså *hans* inkomst är för mycket beskattad; och mer än dessa 1,200 kronor kan sannerligen icke arrendatorn lefva upp, om han skall gå ut med att i arrende betala 5 procent af egendomens taxeringsvärde.

Härmed har jag icke velat säga att det icke *kan* finnas äfven åtskillige fastighetsegare som äro skuldfria och för litet beskattade, men å andra sidan tror jag att det finnes många som hafva skulder till mycket större belopp än det som motsvarar det skattfria arbetet.

Man har påstått att inkomsten af penningekapitalet borde beskattas högre än inkomst af arbete eller tjänst, emedan det förstnämnda erbjöd för innehafvaren en säkrare inkomst, och emedan *detta* kapital fortfar, hvaremot det kapital, som ligger i en persons arbetskraft och hvarpå han genom sitt arbete vinner en lön, förtäres och förgås. Jag tror icke att denna sats är riktig. Skilnaden uti karakteren af dessa slag af skatteobjekt ligger just deruti att sjelfva penningekapitalet fortfar men arbetskraften deremot försvinner; alldeles samma skilnad som ligger uti *skatteföremålets* karakter ligger ock uti *den beskattning*, båda äro underkastade. När kapitalet försvinner och således upphör att gifva inkomst, upphör också skatten. Det kapital, som fortfar, och som gifver inkomst, beskattas fortfarande. Jag kan således icke förstå att detta resonement är riktigt. Men antaget att så vore, och att, med hänsyn dertill att det ena kapitalet upphörde men det andra icke, det vore rätt att pålägga det senare en högre skatt, så skola vi å andra sidan komma ihåg att det äfven finnes olika yrken och tjänster, som kräfvat olika arbete och kosta mer eller mindre på helsan, och således i allmänhet taget kunna fortare i *ett* yrke eller tjänst än i *ett annat*, göra slut på det kapital, som ligger i arbetskraften samt att konsekvensen deraf skulle blifva den, att man äfven skulle göra skilnad i afseende å beskattningen, mellan olika tjänstebefattningar och olika arbeten eller handverk, ehuru begge gifve lika stor inkomst. Jag behöfver icke mer än erinra, hurusom denna Kammarer för icke länge sedan fann det vara rätt att provinciälläkarne bättre aflönades emedan deras befattning var af sådan ansträngande och helsoförstörande beskaffenhet att de i regeln icke uppnå mera än några och 50 år. Deremot finnes det andra befattningar, som icke på långt när äro så ansträngande, och som således i allmänhet mera spara helsan och arbetskapalet, och dessa borde således efter nyssnämnda princip beskattas högre. Jag behöfver i detta hänseende icke anföra mer än folkskolelärnarnes tjänst och det mödosamma och tragna arbetet med t. ex. klockarens; manne af de inkomster, som dessa

befattningar lemna, olika taga arbetskapitalet i anspråk? Jag tror således att denna idé, äfven om den vore riktig, måste öfvergifvas.

Vidare säger man, att det kapital som ligger i en fastighet bör draga högre skatt än det lösa kapitalet, penningekapitalet, eftersom fastighetsvärdet stiger. Jag bestrider äfven riktigheten af denna sats. Låtom oss, för att åskådliggöra detta, välja en siffra. Jag har t. ex. en egendom på 50,000 kronor. Den stiger under en 3-årsperiod med två procent, d. v. s. jag har då vunnit 1,000 kronor i fastighetens ökade värde, och vid nästa taxering, om den går rätt till, får jag vidkännas en ytterligare beskattning för dessa 1,000 kronor på samma sätt som om jag hade vunnit denna ökade förmögenhet i rena penningar. Så snart min förmögenhet, så i ena som andra fallet, är ökad, inträder i båda fallen ökad beskattning. Jag för min del kan åtminstone icke få i mitt huvud, huru en sådan omständighet skall berättiga att åsätta en fastighet högre beskattning än det lösa kapitalet, så vidt ej det stigande värdet skall två gånger beskattas.

I afseende på den origtiga beskattningen i öfrigt får jag erinra, att skatteregleringskomitén ingalunda sagt, att det endast är jordbrukstaxeringen som går origtigt till. Jag skulle med många exempel, hemtade dels ur nyssberörda komités betänkande och dels från förhållanden, som jag känner till, kunna visa att det äfven är vid andra taxeringar än i fråga om jordbruksfastigheter, som det icke går fullt riktigt till; men jag skall icke upptaga tiden dermed. Jag medgifver emellertid gerna, att jordbrukstaxeringen icke alltid försiggår så bra som man skulle önska och man har rätt att fordra, och jag godkänner ej detta. Men jag har sjelf deltagit i sådana och vet hvad som ofta är skälet till nämnda förhållande. Det är nemligen det, att man tycker hemmanen äro betungade af så många andra skatter, att man försöker hålla igen litet på detta.

Man säger, att antagandet af Utskottets förslag i hvad det rör bevillningen och kommunalbeskattningen skall hafva till följd minskade utgifter för jordbrukaren på dessa båda utgifter tillsammans. Ja, vid första påseende synes som så skulle blifva förhållandet, och det komme nog ock någon gång att inträffa. Men om det ligger någon sanning i det påståendet, att jordbruksfastigheten är jemförelsevis lägre beskattad än andra beskattningsföremål, så vill jag antaga att jordbruksfastighetens värde höjes med 25 proc. och värdet af andra beskattningsföremål, d. v. s. annan fastighet, näring, tienst, m. m. med 5 proc., vid hvilket senare antagande jag icke anser mig hafva beräknat hvarken för högt eller för lågt, eftersom den kontanta aflöningen beskattas i allmänhet efter dess verkliga belopp. Är denna beräkning någorlunda riktig — och jag tror verkligen icke att den slår fel mycket — så har man höjt jordbruksfastighetstaxeringen med 20 proc. mera än andra beskattningsbara föremål; och om Herrarne vilja hafva godheten att räkna efter, så skola Herrarne finna, att, då bevillningen höjes å jordbruksfastighet från 3 till 5, då vidare denna bevillning höjes med $\frac{1}{3}$ mera än andra beskattningsföremål, så ehuru fyrkantsättningen för jordbruksbevillningen nedsättes till samma som för annan bevillning, blifva de kommunala utskylderna för

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

jordbruket alldeles de samma som nu, i förhållande till andra. Också har Utskottet föreslagit skärpning af taxeringen af jordbruksfastighet för att få upp den till sitt rätta värde. Jäfväs icke dessa mina beräkningar, så tror jag att man icke heller med fog skall kunna påstå, att Utskottets förslag är orimligt.

Herr Abr. Rundbäck har gjort en beräkning, som han uppgaf såsom »fullt exakt», men äfven, såsom han tillade, »något egendomlig». Han visade äfven exempel från förhållandena inom den kommun, jag tillhör. Emellertid tror jag mig med den lilla beräkning jag nu gjort hafva besvarat denna del af hans anförande, och vill icke vidlyftigare inlåta mig derpå. I afseende på det »exakta» i hans uppgifter ber jag emellertid få påpeka, att han beräknade, det 10 procent förhöjning i beivllningen, som nu, enligt hans utsago, utgår med 2 millioner kronor om året, skulle göra 200,000 kronor. Men så tillade han ytterligare 10 procent förhöjning efter 10 år, än ytterligare samma förhöjning efter 20, 30 till och med 40 år o. s. v., under det han likväl vid hvarje af dessa 10 procent-förhöjningar icke kom till högre summa än 200,000 kronor. Att detta naturligtvis är ett fel, finna Herrarne nog, eftersom väl i samma mån som denna summa stiger, äfven procenten deraf skall blifva högre.

Öfvergår jag nu till skatteregeringskomiténs arbete, så vill jag visst icke uttala någon dom deröfver, utan tvärtom erkänna, att en stor del deraf har ett framstående värde. Men med allt erkännande deraf och med all aktning för de personer, som deltagit deri, måste jag dock säga, att dessa personer, de må vara än aldrig så dugliga, dock icke egt all den erfarenhet, som erfordrades för att bedöma en så omfattande sak från alla sidor. Herr Rydin har också på första sidan af sin reservation mot komiténs betänkande sagt, att komiterades yttrande icke från början varit afsedt att utgöra ett *definitivt* betänkande, samt att komiterade endast egt *speciel* kunskap i ämnet. Detta fattar jag såsom ett erkännande af att komiterade icke haft den allmänna erfarenhet i den fråga, hvaröfver de fått uppdrag att yttra sig, hvilket icke minskar arbetets värde *såsom ett underlag* för en allsidig pröfning.

Såsom ett exempel ber jag få påpeka att man, för att visa inkomsten i dess helhet af jordbruket, med tillhjälp af statistiska arbeten rörande jordbruket har sökt uträkna medelinkomsten af hvarje helt hemman samt totalinkomsten af samtliga hemman i riket, och dervid kommit till ett resultat, som gifver ej mindre än 19 procent afkastning af taxeringsvärdet på all jord. Detta värde må nu också vara lägre än det bör vara, men Herrarne torde dock finna, att en sådan siffra icke kan vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande.

Herr Treffenberg yttrade i ett anförande i går, att en ordentlig utredning af förhållandena skulle visa, att de anspråk vi anse vara berättigade icke utgjorde annat än »landtmannapartiets» oberättigade postuler. Jag erinrar mig från min ungdom, då jag någon gång tittade i Euclides, att med postulat menas någonting sådant, hvaröfver tvifvel icke kan uppstå, ett påstående som icke behöfver bevisas. Nu,

då, såsom jag sökt visa, våra anspråk verkligen kunna hafva sitt berättigande, så afvaktar jag den blifvande utredningen, och tror att möjligen Herr Treffenberg äfven af denna utredning skall finna att han begått något misstag.

Jag skall emellertid icke vidare upptaga tiden, och slutar med att uttala den önskan, att, när valen nästa gång stunda, man icke vill åter uppställa en sådan lösen för valen i städerna, hvarom jag här förut talat. Jag tror att det då möjligen skulle kunna blifva en enigare samverkan i frågan, till lycka för fosterlandet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Per Nilsson* i Kulhult.

Herr Ola Månsson: Man söker stundom efter andra, der man vid närmare undersökning måhända skulle finna sig sjelf. Här har under den långa debatten i föreliggande fråga åtskilliga talare ifrigt motsatt sig grundskatternas afskrifning och beskyldt landtmännen för obillighet och egennytt. För min del får jag säga, att, om jag utslutande såge på min egen fördel, skulle jag i grundskattefrågan kunna ställa mig på desse herrars ståndpunkt. I Blekinge hafva vi nemligen högst obetydligt af grundskatter, och en afskrifning af dessa skulle knappast bereda oss någon ekonomisk vinst. Men jag önskar det oaktadt att dessa skatter afskaffas, emedan jag inser, att det ej är för det mindre intressets, utan till det stora allmännas gagn och nytta, man skall lagstifta. Enligt mitt förmenande hafva grundskatterna allt för länge tyngt på jordbruksnäringen. De borde för länge sedan hafva afskaffats, och jag tror att de herrar, hvilka sökt bevisa det oberättigade i detta anspråk, icke lyckats i sin bevisföring, utan att den sidans talare, som utvecklade de skäl, hvarpå fordringarne om afskrifning grunda sig, i sin bevisning lyckats fullt ut lika bra. Jag skulle för min del på det varmaste önska, att man här i landet någon gång skulle komma på den tanken, att grundskatternas afskrifvande är en gärd af billighet och rättvisa mot en stor samhällsklass, som under århundraden burit det hufvudsakligaste af den skattebörd, som i vårt land förekommit.

För min del yrkar jag bifall.

Herr Lyttkens: Det är af den anledningen att Kammararen har så godt om tid, som jag vågar begära ordet för att uttala min åsigt i några till denna stora fråga hörande ämnen. Såsom Stats-Utskottets vice ordförande nyss sade, kan det stora jernvägsbetänkandet ej föredragas i Kamrarna förr än nästa lördag. Man får nu vara nöjd med att det icke dröjer ännu längre, men nog hade det varit mera glädjande om vi fått den underrättelse, vice ordföranden nu meddelade, i Mars månad i stället för Maj. Emellertid har Kammararen en veckas tid, som medgifver en grundlig diskussion af de frågor, hvilka äro för handen.

Då en åsigt oupphörligt upprepas och stödes med siffror, blir den till slut en trosartikel, mot hvilken ingen bevisning kan göras gällande.

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Det på senare tider från ett håll ofta upprepade påståendet, att jordbruket är så ytterst litet beskattadt i jämförelse med andra beskattningsföremål, har sökt hemta nytt stöd uti de af skattejemkningskomitén uppgjorda beräkningar, och det torde nu vara tid på att börja att gendrifva dessa siffror, hvilkas yttre riktighet jag visserligen ej vill bestrida, men de uppgifter, ur hvilka dessa siffror framdragits, hvila på en grund, som ej är till alla delar klart framställd och som torde vara bristfällig. Den ende, som jag under diskussionen hört i i någon mån vidröra denna sida af saken, är Herr Olof Jonsson, som på tal om jordbruksfastigheternas taxering framhöll förhållandet med beskattningen af skogens afkastning. När man vet att årligen utföras trävaror för ända till 90 å 100 millioner, kan man tänka sig hvilken inkomst denna skogsafverknings- och exportrörelse skall vara för dem, som dermed äro sysselsatta. Lägges dertill värdet af inom landet förbrukade skogsprodukter, blifver summan betydligt högre. Har denna rörelse hittills blifvit taxerad på rättvis sätt? Har afkomsten af skogarne blifvit taxerad såsom näring i stad, d. v. s. inkomst af rörelse, eller betraktats såsom en af jordbruksfastighet härrörande inkomst? Nämnde talare har svarat i afseende å Norrland, och med den kännedom jag har om förhållandena i södra Sverige, tror jag mig kunna försäkra att förhållandet är ungefär det samma i dessa delar af landet. Vid skogsafverkning i stort tillgår i allmänhet så, att, då den som är egare till skogen ej har tillfälle att anlägga de erforderliga storartade flottningsledningarna och sågverken, afverkningsrätten af skogen försäljes på viss tid åt kapitalstarke affärsmän i städerna. Afverkningsrättens försäljning tillför skogsegaren ett kapital, som naturligtvis sedan taxeras såsom kapital, oaktadt detta är en inkomst af jordbruksfastighet och derföre endast borde inverka på taxeringsvärdet af egendomen, men ej betinga särskild beskattning för inkomst af kapital. Härvid har jag antagit att skogsegaren vid afverkningsrättens försäljning befann sig i sådan bergad ställning att han kunde bibehålla sitt kapital. I annat fall och om han genast betalar ut det erhållna kapitalet för att blifva qvitt större eller mindre del af sina skulder, så blir försäljningssumman ej uppförd såsom beskattningsföremål, men vinsten af den sålunda inledda affären eller skogsrörelsen, den taxeras i hvilket fall som helst på köparen som bor i staden. Hela inkomsten af skogsafverkningen och exporten beskattas med högst få undantag i städerna, der skogshandlarne äro taxerade för inkomst af rörelse. Då priset på trävaror i senare förflutna tider varit höga, fastän nu låga, och afverkningen stigit betydligt, är det ej små summor, hvilka sålunda äro uppförda i städernas taxeringslängder, men i sjelfva verket böra räknas till bevilling af jordbruksfastighet. Förr var förhållandet annorlunda. Jordbrukaren idkade då sjelf skogsrörelse, ehuru i mycket liten skala. Han körde med egna dragare årligen till staden sin lilla skogsproduktion, och detta förhållande togs i betraktande vid taxeringsförrättningen och skogsrörelsen blef då taxerad tillsammans med jordbruksrörelsen, så att egendomens värde beräknades efter bådas sammanlagda inkomst. Men sedan jordegaren sålt sin skog, kan ingen inkomst deraf dragas;

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

och säljer han sedermera sitt hemman, får den nye egaren till jorden icke något reveny af skogen, hvarföre hemmanets taxering äfven blir nedsatt. Detta, är en af orsakerna till jordens låga taxering. Jag medger väl, att det finnes många fel i sättet att tillämpa bevillningsförfordningen, och att till följd deraf i vissa trakter af landet jorden för lågt taxeras. Men jag undrar om inkomst af kapital, handel och industri blir mera rättvist taxerad. Med undantag af embets- och tjenstemäns löner, som man känner på siffran, träffas icke med säkerhet någon inkomst fullt rättvist af taxeringen, allra minst kapitalet, handeln och rörelsen. Dessutom har ingenting så förmåga att gömma sig för taxeringen som kapitalet, och dernäst handeln och industrien. Jordbruket har icke denna förmåga på långt när i lika hög grad. För att rätta detta och göra jemvigt vid kommunalbeskattningen blir taxeringen å jorden inom vissa orter satt för låg. Men i andra orter, der jorden bliwit mycket styckad och i allmänhet der de mindre jordbrukarne äro förherrskande, taxeras jorden fullkomligt efter dess värde. Det skulle vara måhända det allra rättaste att helt och hållet taga bort fastighetstaxeringen och endast taxera efter inkomsten. Och det finnes egentligen icke heller någon skilnad mellan inkomsttaxeringen och fastighetstaxeringen, ty hvad är denna senare taxering annat än en taxering af rörelsekapital, förlagskapital och jordvärde i form af de inkomster, detta lemnar. Hvad jag nu yttrat har jag velat hafva sagt såsom en gensaga mot skriket om jordens låga taxering.

Det var äfven en annan omständighet som föranledde mig att taga till ordet. Jag hörde en talare på upsalabänken i går säga, att det vore högst oberättigadt att begära grundskatternas afskrifning, ty de hade egenskapen af att vara en ränta på ett kapital, som staten egde i jorden, då staten försålde eganderätten till densamma. Det skulle vara en orättvisa, sade han, att taga bort denna afgift och lägga den på öfriga samhällsmedlemmar; men det skulle, enligt hans åsigt, icke vara någon orättvisa, att taga bort hvad man kunde anse af vissa hemman betalas så att det var för mycket och var dem allt för betungande och lägga det på andra. Det vore alltså, om jag rätt uppfattade den talarens mening, orättvist att lyfta af denna börda och lägga den på hela samhället, och det skulle äfven vara orätt att, såsom Herr Statsministern 1873 yttrade, taga alldeles bort grundskatterna, när statens tillgångar så skulle medgifva, men att taga bort en del deraf och lägga den på de andra hemmanen, det fann han icke orättvist. Har jag missförstått hans mening, så må han förlåta mig. Men för min del kan jag icke finna annat än att det skulle vara orättvist att lyfta eu börda från A och lägga den på B och icke fördela bördan hela alfabetet igenom, d. v. s. på alla samhällsklasser. För min del vill jag mot denne talares yttrande inlägga en bestämd gensaga.

När bevillningsförfordningen förut ntkom, var dermed naturligtvis icke något annat afsedt än att förskaffa staten inkomster. Sedermera, då kommunalförfattningarne tillkommo, blef den äfven en mätare för den olika skyldighet, efter hvilken kommunens medlemmar hade att

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

deltaga i de kommunala utgifterna. Med de nuvarande ojemnheterna i bevillningsförordningen åstadkoms likväl icke i någon jemn fördelning i detta hänseende de kommunala medlemmarne emellan, ty derigenom att t. ex. en skogsafverkning pågår inom en kommun, men den, som drager inkomsten deraf, bor i stad och taxeras der, och vanligt är att en del af den vid skogsafverkningen sysselsatta befolkningen faller på kommunen såsom fattighjon, träffas denna kommun af förhöjda utgifter, men inkomsten af kommunalskatterna i och för skogsafverkningen faller inom en annan kommun. Det kan visserligen vara likgiltigt för staten om taxeringen i detta fall sker i staden eller på landet; men det är icke så för kommunen, och jag tror, att genom en förändring i detta hänseende man skulle slippa att höra så mycket talas om ojemnheterna i bevillningsförordningen. Jag vill icke göra något yrkande, då frågan redan i Första Kammaren förfallit. Jag har egentligen, såsom jag förut nämnt, blott velat inlägga en gensaga mot skriket om jordens låga taxering; ty i jämförelse med kapital, handel och industri kan man icke säga att jorden är mera lågt taxerad än dessa inkomsttitlar.

Herr Treffenberg: Jag är uppkallad af Herr Liss Olof Larssons senaste anförande. Han slungade nemligen emot mig den förhatliga insinuationen, att jag skulle hafva missbrukat ett förtroende, då jag tillät mig i går meddela Kammaren åtskilliga upplysningar ur ett enskildt bref. Men jag ber att få erinra Herr Liss Olof Larsson derom -- hvad jag under mitt anförande äfven uttryckligen tillkännagaf -- att jag fått tillstånd att lemna Kammaren dessa upplysningar. För så vidt jag kunnat följa med Herr Liss Olof Larssons yttrande, har jag icke funnit att han i sak haft något att anföra, som kunnat vara egnadt att i någon mån försvaga intrycket af de upplysningar, jag lemnat, med undantag måhända beträffande den af mig omämnade korpralen i Dalarne. Herr Liss Olof Larsson uppgaf, att korpraler der på orten i allmänhet icke äro så högt aflönade att de erläggas bevillning efter 2:dra artikeln. Men jag beder få erinra derom att den särskilda korpralen, hvarom fråga var, hade utom lön äfven arbetsförtjenst vid prestgården; och den omständigheten har väl gjort att han fått erläggas bevillning efter 2:dra artikeln. I alla händelser stå de af mig meddelade faktiska upplysningar för min sagesmans, pastorns i församlingen räkning; jag sjelf kan icke vara skyldig att stå till svars för dem. I öfrigt skulle jag väl vilja fråga Herr Liss Olof Larsson, hvilka han tror sig egentligen tala för i denna Kammarer. Tror han verkligen, att det fins en enda person här som är så slö att han icke till sitt rätta värde förmår uppfatta hans försök till vederläggning af mitt anförande. Jag får säga att hela hans argumentation -- och det är icke första gången -- visar en hög grad af missaktning för Kammarens sunda omdöme.

Herr Ola Andersson gjorde mig slutligen den äran att något sysselsätta sig med ett anförande af mig för några dagar sedan här i Kammarer, och ifrågasatte dervid min kompetens att yttra mig i "den högre politiken". Han skulle möjligen blifva ledsen om jag

*Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)*

helt och hållet underlåte att bevärdiga honom med något svar, men jag kan icke gifva honom lämpligare svar än genom att berätta en liten historia från min skoltid. Då jag var skolpojke i Skara, fanns der en gammal lektor i matematik, som tillika var titulär professor. Denne gamle man hade fått för sig att han lyckats lösa en matematisk uppgift och vände sig med underrättelse härom till den då ännu lefvande matematiske celebriteten Jöns Svanberg i Upsala. Det dröjde icke länge innan Svanberg meddelade svar och helt enkelt förklarade, att på grund af de och de allmänt kända matematiska grunder vore hela den uppgift, som den gamle mannen trott sig hafva löst, en orimlighet. Men gubben gaf sig icke, utan skref ånyo till Svanberg och vidhöll rättigheten af sin uträkning. Svanberg, som hade mycket annat att göra än att vidare resonera med gubben, svarade honom endast med följande ord: "Herr Professorn är ovederlägglig". Jag hemställer nu till Herr Ola Andersson om han icke vill nöja sig med det erkännandet, att Herr Professorn är ovederlägglig.

Herr Aug. Peterson: Det yttrades af Herr Casparsson för en stund sedan att, om grundskatterna afskrefvos, de blott skulle gå ut genom en dörr för att genast komma in genom en annan. Men jag hemställer till den ärade talaren, om detta skulle vara ett sätt att taga bort orättvisa skatter, som trycka hårdare på den ena än den andra. Då en samhällsklass burit sådana skatter i hundra år, bör man väl icke undra på att den vill slippa ifrån dem, och det icke blott på ett sådant sätt att de gå ut genom ena dörren och in genom den andra, ty rättvisan bjuder att dessa jemnare fördelas på de skattskyldige.

Af grundskattekomiténs betänkande för år 1867 visar det sig att räntan, enligt 1862 års kronoräkenskaper, utgör å Sveriges 44,575 skatte- och kronohemman ett belopp af 4,854,210 kronor 64 öre, men deremot å Sveriges 21,595 frälseegendomar icke mera än 47,170 kronor 52 öre. Efter medeltal beräknadt, skulle räntan således utgöra å ett hvar af de förra hemmanen ungefär 109 kronor och å en hvar frälseegendom något öfver 2 kronor. Härtill kommer kronotionden, som utgår äfven af frälseegendomar, ehuru ej af säterier. Af komiténs betänkande framgår äfven att jordbruksnäringen är i förhållande till andra näringar tyngre beskattad. Det visar sig således, att en beskattning för jordbruksnäringen af 4 kronor 83 $\frac{1}{3}$ öre hvilat på 1,000 kronors kapitalvärde, och en beskattning af 1 krona 28 öre på 1,000 kronors kapitalvärde, användt på andra näringar. Den olikhet i beskattningen, som här ter sig, då ett kapital, som användes å jordbruksnäringen drabbas af en fyra gånger högre skatt än ett lika stort kapital, användt å andra näringar, bevisar bäst orimligheten af att bibehålla grundskatterna och det berättigade i yrkandet om deras afskrifning.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan hemställer blott om bifall till Utskottets förslag.

Herr Åke Andersson: Då jag, så vidt jag kunnat finna, troligen är den siste i ordningen som yttrar sig i denna fråga, och en

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

gammal god svenskmannased bjuder att, då man åtnjutit något godt, därför äfven tacka, så skulle detta tillkomma mig. Man har under denna långa diskussion hört mycket både godt och ondt; och man har sökt att replikera hvarandra än på ett och än på ett annat sätt, som kan vara värdt att hafva i minne, särskildt hvad den näst siste talaren i detta hänseende framdragit. Somlige talare hafva framhållit, att jordbruket i allmänhet skulle befinna sig i en så god och fördelaktig ställning att det mycket väl skulle tåla vid att blifva mera beskattadt. Men desse Herrar hafva icke tagit i betraktande, att tider kunna komma, då jordegarna till följd af missväxt eller andra orsaker befinna sig i en betryckt ställning; och jag hemställer till desse Herrar, som här föra embets- och tjenstemännens talan på samma gång som sin egen, om icke herrar tjenstemän numera fått ett fält att skörda på, som icke är utsatt för missväxt, så länge svenska staten har någon kredit och folket kan betala sina skatter. Det är dock icke detta, som egentligen föranledt mig att begära ordet; det är en annan omständighet, hvarå jag velat fästa uppmärksamheten. Herr Key har nyss citerat åtskilligt ur en bok, och de stycken han derur anfört voro för mig så mycket mera intressanta att höra, som jag sjelf läst den boken med synnerligt stort intresse, till följd af de jämförelser med nutida förhållanden, hvartill den erbjuder rikliga anledningar. Boken benämnes Lindes kamerallagfarenhet. Samme författare har äfven utgifvit en bok, som kallas ekonomilagfarenhet. Om dessa tvenne böcker möjligtvis till en del innehålla detsamma, så är det dock icke utan intresse att hafva dem begge två, jag rekommenderar dem båda, och jag vill ock hembära min varma tacksamhet till den, som författat sådana arbeten, af hvilka äfven den enfaldige så vidt han har råd och intresse för att skaffa sig dem eller dylika böcker, kan få underrättelse om huru våra förfäder haft det — och få upplysning om en mängd af deras anordningar — och huru vi hafva det, samt jämföra det ena och det andra.

Hvad särskildt *upplysning* beträffar, så tillåter jag mig säga: Tack vare våra framlidne konungar och våra förut varande ständer, som tagit initiativet till utveckling af folkbildningen, så att äfven den mindre bemedlades och den fattiges barn kunna få lära sig icke blott religionens sanningar, utan äfven hvad dem åligger såsom fredliga medborgare i ett upplyst samhälle. Slutligen får jag säga: Tack vare vår sist aflidne Konung Carl den femtonde och hans dåvarande närmaste man vid rådsbordet, som numera äfven står vid vår nuvarande Konungs sida, för att de hafva lyckats att genomföra representationsreformen; ty utan denna reform skulle vi nu hafva varit tyngda af värnpligtens ok utan någon lindring i de ojemnt fördelade rustnings- och andra skattebördor, och då skulle Herrarne af motsidan kanske hafva jublat och sagt: "I fån behålla det ena så väl som det andra."

Jag yrkar bifall till det nu föreliggande förslaget.

Herr Lars Ersson: Som jag tror mig vara den förste, som här i Kammaren väckt motion om grundskatternas afskrifning, och dertill

kommer att jag biträdt det resultat, hvartill Utskottet kommit, så torde det icke vara för mycket begärdt att få tillkännagifva detta. Jag vill derföre förklara, att jag instämmer med Herr Nils Larson i hans yttrande under gårdagen, samt yrkar bifall till Utskottets förslag.

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad. Under den samma hade, beträffande *punkten 1 mom. a)* i förevarande utlåtande, yrkats dels bifall och dels afslag. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden; och som svaren utföllo med öfvervägande ja för den förra meningen, hade alltså Utskottets hemställan i nämnda moment blifvit af Kamraren bifallen.

Mom. b)—m).

Biföllos.

Likaledes bifölls *mom. n)*, så lydande:

“att räntor å skattefrälsehemman eller sådana räntor, hvilka genom köp, byte eller gifva kommit från kronan i enskild persons hand, äfvensom ej mindre den kronotonde, hvilken åtföljer patronaträtt inom vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafves, än ock den rätt till arbete af vissa hemman, som ännu må tillkomma egare af skattesålda kronoegendomar, vid afskrifningstidens början skola af staten inlösas, räntorna efter 1876 års taxeringsvärde, kronotonden, sedan dess värde efter medeltalet af 1868—1877 årens medelmarkegångspris med tillagd forsellönersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för hafre blifvit kapitaliseradt efter fem för hundra, med det sålunda erhållna kapitalbelopp, och arbetsskyldigheten, efter dess uppskattning i dagsverken, med det belopp, som genom tillämpning af förut nämnda års medelmarkegångspris och kapitalisering efter nyss anförda måttstock uppkommer“.

I *mom. o)*, som dernäst föredrogs, hade Utskottet tillstyrkt Riksdagen att för sin del besluta:

“att, der vederbörande ränte- eller tiondeegare, eller den som eger tillgodonjuta arbetet, eller egare af in-teckning i frälseränta icke åtnöjes med förutnämnda lösningspris eller värdet å sådan ränta icke är i 1876 års taxeringslängd särskildt upptaget, inlösningspriset skall bestämmas af tre gode män, af hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, å kronans vägnar, samt ränte- eller tiondeegare eller den, som eger tillgodonjuta arbetet, utse en hvardera och domstolen i orten den tredje; börande i öfrigt föreskrifterna i Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof härvid i tillämpliga delar tjena till efterrättelse“.

Efter föredragning häraf anförde

Herr Dickson: På de skäl jag i går antydde och hvilka sedan blifvit vidare utvecklade af Herr Axel Bergström, hvarigenom tydligen

Angående
grund-
skatternas
afskrifning.
(Forts.)

framgår, att det i denna punkt föreslagna sättet att expropria frälse-
ränder mot rättagarens goda vilja, innebär ett högst betänkligt in-
grepp i den privata eganderätten, och under antydning af att sådana
orättvisor skulle kunna förebyggas derigenom att, intill dess öfverens-
kommelse kunde träffas mellan rättagare och rättagare, staten
skulle öfvertaga rättagarens skyldigheter, får jag vördsamt hemställa
om sådan ändring i punkten, att den skulle komma att lyda sålunda:
"att der vederbörande — — — — — särskildt upptaget, skall
staten, intill dess öfverenskommelse med rättagaren kan träffas,
öfvertaga rättagarens åligganden till rättagaren, hvaremot de uti
punkten p) intagna bestämmelser tillämpas på rättagarene".

Jag anhåller vördsamt hos Herr Talmannen om proposition på
detta förslag.

Herr C. A. Larsson: För att lugna den siste ärade talaren vill
jag upplysa honom derom, att orsaken hvarföre föreliggande punkt
fick denna formulering var den att, såsom vi veta, i åtskilliga embets-
och tjenstemäns löner ingå äfven boställen. Deras löner äro i staten
uppförda till ett fixt belopp; och af detta belopp utgöres en del af
boställets afkastning. Har ett sådant boställe varit betungadt med
grundskatt, är det ju helt naturligt att man icke vill genom grund-
skatternas afskrifning bereda tjenstemannen, som innehar bostället,
någon löneförhöjning, utan vill att samma belopp som förut fort-
farande bör utgå af bostället, och derföre ett belopp motsvarande
grundskatten afdragas från boställets afkastning, så att lönen för boställshafvaren icke må blifva hvarken större eller mindre än den i
stat reglerade. Det är således på det att staten genom afskrifningen
icke skulle lida något intrång i sin rätt, som Utskottet föreslagit
detta stadgande.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner
gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammarhuset Utskottets hem-
ställan.

Mom. p) — y).

Blefvo jemväl bifallna.

Punkterna 2 — 9.

Biföllos.

Punkten 10.

Om ändring af
bevillnings-
stadgan m. m.

Utskottet hade i denna punkt yttrat sig öfver de till detsamma
hänvisade förslag till ändringar i gällande föreskrifter rörande all-
männa bevillningen och, under förutsättning att Riksdagen fattade be-
slut om nya grunder för vårt försvarsväsende samt om grundskatternas

och rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, på anförda skäl hemställt:

“att Riksdagen må i underdånighet anhålla att, derest Kongl. Maj:t godkänner Riksdagens beslut i ofvan berörda frågor, Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till ändring af bevillningsstadgan äfvensom af instruktionen för taxeringsförrättningarne i den rigtning: att jordbruksfastighet åsättes lika bevilling med annan fastighet; att fast egendom uppskattas till det värde egendomen vid försäljning anses kunna betinga med ledning af de uppgifter och upplysningar, som i så väl bevillningsstadgan som ofvan berörda instruktion finnas omförmälde; och att den särskilda bevilling, som enligt §§ 11 och 12 i bevillningsstadgan nu åligger vissa slag af fastighet, upphör; samt att nådig proposition härom varder till Riksdagen aflåten så tidigt, att Riksdagens beslut i ämnet må kunna tillämpas från och med det år, då en ny härordning varder införd samt grundskatternas och rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning påbörjad“.

*Om ändring af
bevillnings-
stadgan m. m.
(Forts.)*

I anledning af denna hemställan yttrade

Herr Dickson: Det är visst icke min mening att inleda någon diskussion angående denna 10:de punkt, hvilken, såsom Herrarne veta, handlar om förutsatta förändringar i bevillningsförordningen. Såvida icke någon diskussion härom uppstår, skall jag således icke ingå i någon närmare kritik af Utskottets motivering. Men, då jag anser att antagandet så väl af hvad Utskottet föreslagit i punkten 10, hvilken, såsom jag nyss antydt, handlar om ändringar i bevillningsförordningen, som ock i punkten 12, hvilken handlar om förändringar i 58 § af kommunalförordningen för landet, skulle i sig innebära stora orättvisor och frön till stora vådor för samhället samt kunna hos andra samhällsklasser än jordbrukarne uppväcka misstankar, som sedermera kunde blifva mycket svåra att undanrödja, anhåller jag att i 10:de och 12:te punkterna få göra yrkanden om förändring i Utskottets förslag. Hvad 10:de punkten särskildt angår, hemställer jag att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan måtte besluta “att Riksdagen må i underdånighet anhålla att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till ändring i bevillningsstadgan, i syfte att åstadkomma en rättvis fördelning af bevillingen så väl med hänsyn till inkomstens ursprung som till dess belopp“; och anhåller jag hos Herr Talmannen vördsamt om proposition härå.

Vidare anfördes ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Dicksons yrkande; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

Om ändring af
bevillnings-
stadgan m. m.
(Forts.)

af utlåtandet N:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kamnaren med afslag å Utskottets hemställan beslutat:

att Riksdagen må i underdånighet anhålla att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till ändring i bevillningsstadgan, i syfte att åstadkomma en rättvis fördelning af bevillningen, så väl med hänsyn till inkomstens ursprung som till dess belopp."

Omröstningen utföll med 93 Ja mot 57 Nej; hvadan Kamnaren bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 11.

Bifölls.

Angående
kommunal-
beskattningen
på landet.

Uti *punkten 12* hade Utskottet, i anledning af de förslag rörande kommunalbeskattningen, som blifvit till Utskottet öfverlemnade, gjort en hemställan af följande lydelse:

"att Riksdagen må i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med aflåtande af nådig proposition om de ändringar i bevillningsstadgan, hvarom Utskottet här ofvan gjort framställning, tillika föreslå sådan ändring af § 58 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, att beräkningsgrunden för fyrktalssättningen blifver lika för jordbruksfastighet och annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål."

Efter det denna punkt blifvit föredragen, yttrade

Herr Dickson: Jag skall anhålla att få föreslå en förändring äfven af denna 12:te punkt. Men då jag ej har någon utsigt för att mitt förslag skall vinna Kamnarens bifall, kommer jag icke att begära votering om detsamma. Förändringen, som afser 58 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, skulle, enligt mitt förslag, lyda sålunda: "att Riksdagen må i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med aflåtande af nådig proposition om de ändringar i bevillningsstadgan, hvarom under N:o 10 väckts förslag, tillika föreslå sådan ändring af § 58 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, att, jemte det att beräkningsgrunden för fyrktalssättningen blifver lika för jordbruksfastighet och annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål,

en särskild fastighetsskatt, till bestridande af kommunens utgifter, åsättes hvarje inom kommunen befintlig fastighet."

*Angående
kommunal-
beskattningen
på landet.
(Forts.)*

Herr Lyth: Då jag under den långa och, såsom det tyckts mig, gagnlösa diskussion, som rörande detta betänkande egt rum icke yttrat mig, och man af min tystnad möjligen skulle kunna draga den slutsats, att den som tiger, han samtycker, vill jag nu vid föredragningen af denna punkt hafva till protokollet antecknad, att jag för ingen del kan instämma uti hvad Utskottet i detta betänkande föreslagit, i synnerhet icke uti dess beslut i förevarande punkt. Det bör nemligen för hvar och en, som sökt göra sig reda för huru det för närvarande förhåller sig med grunderna för den kommunala beskattningen i vårt land, vara klart, att jordbruket i afseende å detta slag af beskattning är allt för mycket gynnadt i jemförelse med andra beskattningsföremål, deraf industrien och näringarne samt embets- och tjenstemännen bära de tyngsta bördorna. Under sådana förhållanden skulle orättvisan blifva ännu större, om man företog sig att ytterligare lindra jordbrukets skattskyldighet i detta hänseende; och det är emot ett sådant tillvägagående som jag vill nedlägga min allvarliga protest. Jag har intet yrkande att göra, utan har endast velat hafva till protokollet antecknad denna min åsigt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på antagande af det förslag, Herr Dickson framställt, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 13:

Blef äfven bifallen.

§ 6.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer erhöll, på begäran, ordet och anförde: Enligt hvad Herr Talmannen meddelat mig, har denna Kammare bifallit en anhållan af en dess ledamot, Herr Hedin, att till mig få framställa ett spörsmål. Sedan jag nu fått tillfälle att taga kännedom om det anförande, med hvilket Herr Hedins interpellation blifvit motiverad, anhåller jag att nu få besvara densamma.

Interpellationen sönderfaller i fyra särskilda frågor. Den första lyder sålunda: "Huruvida Riksdagens skrivelse af den 13 Maj 1869 rörande revision af fattigvårdsförordningen och af försvarslöshetsstadgan blifvit, i fråga om det senare ärendet, inför Kongl. Maj:t till slutligt afgörande föredragen och af Kongl. Maj:t förklarats icke till någon åtgärd föranleda."

Riksdagens ifrågavarande skrivelse afser nästan uteslutande fattigvårdsfrågan. I de första raderna af denna skrivelse förekommer visserligen att, i sammanhang med motionen angående denna fråga

förslag äfven framstälts derom, att stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer af den 24 Maj 1846 måtte varda öfversedd eller upphäfd och legostadgan af år 1833 ändrad i de delar, der sådant kunde vara påkalladt i följd af behovet af förändrad lagstiftning angående försvarslöse. Men återstoden af skrifvelsen innehåller en utförlig motivering för bestämmandet af grunderna för fattigvårdens ordnande, framställd i åtskilliga punkter, i öfverensstämmelse med hvilka Riksdagen anhöll att Kongl. Maj:t måtte utfärda en ny fattigvårdsförordning. Slutet af skrifvelsen lyder sålunda: "Slutligen får Riksdagen i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder låta öfverse nu gällande förordningar om fattigvården i riket samt om försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer samt utarbeta nya förordningar derom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan föreslagna grunder, äfvensom att här ofvan jemväl afgifna förslag till bestämmelser angående kringstrykande och betlande personer måtte, derest desamma i nåder godkännas, i en blifvande ny fattigvårdsförordning intagas." Riksdagens skrifvelse afser således alldeles icke något upphäfvande till större eller mindre del af försvarslöshetsstadgan, utan endast att den skulle öfverses. I skrifvelsen finner man icke med ett enda ord antyd, i hvilken rigtning en förändring i samma stadga borde gå. Man kan ej heller af den omständigheten att Riksdagen begärt skärpta stadganden i afseende på betlare — så att de skulle kunna dömas till allmänt arbete — finna anledning antaga, det Riksdagen hade afsett att mildra lagstiftningen beträffande dem, som vore till allmänt arbete förfallne.

Den uppfattningen ligger således temligen nära till hands, att Riksdagen med de ord, hvarmed den omtalar försvarslöshetsstadgan, endast afsett att densamma skulle bringas till öfverensstämmelse med den begärda nya fattigvårdsförordningen. Så hafva åtminstone dessa ord uppfattats af den komité, som af Kongl. Maj:t i anledning af denna skrifvelse blifvit den 25 Maj 1869 tillsatt och hvilken hade i uppdrag att med hufvudsaklig ledning af de i Riksdagens skrifvelse angifna grunder uppgöra förslag till författningar angående fattigvården i riket samt om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer. Dessa komiterade yttrade om försvarslöshetsstadgan, "att de ansågo att dem lemnade uppdrag ej innefattade annat åliggande än att bringa densamma i öfverensstämmelse dels med förslaget till fattigvårdsförordning och dels med de författningar, som blifvit utfärdade senare än nu gällande stadga om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer." Alldeles samma uppfattning delades af den andra fattigvårdskomité, som tillsattes den 23 November 1869 och som fick i uppdrag att efter tagen kännedom af de yttranden, som af vederbörande myndigheter afgifvits öfver den första komiténs förslag, "verkställa granskning af de omförmälda förslagen och derefter till Kongl. Maj:t inkomma med det utlåtande och ytterligare förslag i ämnet, hvartill en sådan granskning kunde föranleda." Intetdera af dessa komiterades förslag i fråga om försvarslöshetsstadgan afser upphäfvande af försvarslöshetsbegreppet eller väsentliga ändringar i de stadganden, som i författningen derom förefinnas.

Den 17 Mars 1871 beslöt Kongl. Maj:t att till Riksdagen aflåta förslag till ny författning om fattigvården, och i den Kongl. propositionen intogos stadganden om *betläre* och deras dömande till allmänt arbete i den rigtning, som Riksdagen begärt, hvarjemte förslaget i öfrigt var så affattadt, att det kunde tillämpas utan vidare ändringar i försvarslöshetsstadgan. I sjelfva verket skulle Riksdagens skrifvelse den 13 Maj 1869 kunnat anses genom denna Kongl. proposition vara helt och hållet besvarad. Emellertid hemställde chefen för Ecklesiastikdepartementet vid föredragningen af detta ärende, att frågan om utfärdande af ny författning angående försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer måtte få till Justitiedepartementet öfverlemnas. Och denna hans hemställan blef af Kongl. Maj:t bifallen. Men denna hemställan innehöll åtminstone icke med uttryckliga ord, att Riksdagens skrifvelse i denna del skulle öfverlemnas till Justitiedepartementet; och så tyckes man icke heller hafva uppfattat meningen inom detta senare departement, emedan ärendet i dess diarium infördes allenast sålunda: "Note ur statsrådsprotokollet för ecklesiastikärenden med öfverlemnande af frågan om utfärdande af ny författning angående försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer." Och såsom interpellanten uppgaf, har denna Riksdagens skrifvelse icke heller blifvit uppförd på de förteckningar, som derefter för hvarje riksdag aflemnats från Justitiedepartementet till justitieombudsmannen öfver sådana genom Riksdagens skrivelser anhängiggjorda ärenden, hvilka ännu icke blifvit i sin helhet eller till något del afgjorda. Den första komiténs betänkande hade redan förut remitterats till Fångvårdsstyrelsen. Och sedan Justitiedepartementet fått från Ecklesiastikdepartementet till sig öfverlemnad frågan om ny försvarslöshetsstadga, vidtogs ytterligare den åtgärd af dåvarande chefen för Justitiedepartementet att aflåta en skrifvelse till Fångvårdsstyrelsen, deri, med åberopande af remissen på första komiténs arbete, chefen för Justitiedepartementet säger: "att han härmed får till Fångvårdsstyrelsen *för att vid behandlingen af nämnda ärende tagas i öfvervägande* öfverlemlna dels öfver den första komiténs betänkande afgifna yttranden, dels ock underdånigt betänkande af den komité, som erhållit nådigt uppdrag att verkställa granskning och, der så syntes erforderligt, omarbetning såväl af förenämnda förslag som ock af det utaf ofvan bemälda komiterade uppgjorda förslag till förordning angående fattigvården." Detta föreläggande har emellertid ännu icke blifvit af Fångvårdsstyrelsen fullgjord. Det vore lätt att efterkomma, om detsamma uppfattades så, att det endast skulle afse att yttra sig öfver de obetydliga och snart sagdt obehöfliga ändringar i försvarslöshetsstadgan, som blifvit af komiterade föreslagna. Deremot är uppgiften synnerligen svår, derest föreläggandet skall tolkas så, att Fångvårdsstyrelsen hade att utan någon gifven ledning af de grunder, som skulle följas, utarbета ett helt och hållet nytt förslag till försvarslöshetsstadga. Den nuvarande chefen för Fångvårdsstyrelsen, som är betänkt på att framkomma med något omfattande förslag till sådan stadga, har för mig flere gånger anmält, att han hyser stora farhågor att föreslå genomgripande förändringar i lagstiftningen, förr än utväg blifvit beredd att

på ett tillfredsställande sätt tillämpa dem, sedan de en gång blifvit beslutade. Kongl. Maj:t har emellertid under tiden på Fångvårdsstyrelsens hemställan låtit vidtaga åtskilliga anordningar i afseende på sättet att hålla till allmänt arbete dömda personer till sådant arbete, hvilka anordningar förnämligast gått ut på att särskilja de olika klasserna af sådane personer, på det att icke någon skadlig sammanblandning af dem måtte ega rum. För närvarande är Fångvårdsstyrelsen sysselsatt med att söka anordna arbetsgårdar eller kolonier för sådane försvarslöse, som icke blifvit för brott tilltalade eller straffade. En af de åtgärder, som i detta afseende blifvit, ehuru endast provisoriskt, vidtagen, har af interpellanten blifvit anmärkt såsom en straffskärpning. Dermed afsåg han det Kongl. bref, som utfärdades den 22 September 1876. Denna hans uppfattning måste likväl bero på ett missförstånd. Med denna sak förhåller det sig nemligen på det sätt, att fullt arbetsföra, försvarslösa personer, hvilka icke förut varit för brott straffade, hade under den närmast föregående tiden enligt Fångvårdsstyrelsens föreskrift försändts till kronoarbeitskompaniet vid Vaxholm. I den mån arbetet vid fästningen fullbordats, blef de försvarslöses antal derstädes betydligt större än som erfordrades, och det anmälles att endast femtio man vidare kunde vid fästningen användas. Fångvårdsstyrelsen utfärdade då en kungörelse att hugade spekulanter, som ville åtaga sig att sysselsätta kronoarbeitskompaniet, skulle till styrelsen inkomma med anbud. Men några anbud afhöordes icke. Styrelsen ingick då till Kongl. Maj:t med anhållan att tills vidare, och så länge annan sysselsättning icke kunde beredas, Kongl. Maj:t måtte medgifva att ifrågavarande, till allmänt arbete dömda personer finge, i den mån de icke kunde mottagas vid Vaxholm, försändas till kronohäktena för att der hållas till sådant arbete, som kunde fullgöras i cell. Detta bifölls af Kongl. Maj:t såsom en tills vidare åtgärd, men med föreskrift tillika att, om arbetet förrättades i enrum, den dömda skulle ega att tillgodonjuta samma minskning i straffet, nemligen dess afkortning med en tredjedel af den ådömda strafftiden, som enligt försvarslöshetsstadgan tillkomme sådane mindre arbetsföra försvarslösa personer af mankön äfvensom qvinnor, hvilka icke begått något brott. Sådana personer skola nemligen icke, såsom författningen förutsatte i afseende på fullt arbetsföra, skickas till kronoarbeitscorpsen eller till allmän arbetsinrättning utan till arbetsinrättning i orten eller, om der icke finnes någon sådan, till fängelse och kronohäkte. Finnes der tillfälle att hålla den dömda i enskildt fängelserum, bör sådant ske; och i sådant fall skall fängelsetiden, som eljest är för dylika fångar bestämd till 3—6 månader, minskas till 2—4 månader. Det var ingen ting annat Kongl. Maj:t beviljade, än att arbetsföre försvarslöse, som förvarades i cell, skulle få åtnjuta samma afkortning i fängelsetiden som författningen tillerkände mindre arbetsföre. Någon straffskärpning kan således icke sägas hafva ifrågakommit. Då interpellanten i anledning af ordalagen i Fångvårdsstyrelsens hemställan, att, i händelse dessa fångar skulle sättas i enrum, tiden borde bestämmas till minst fyra och högst åtta månader, anmärker att de i annat fall icke skulle hafva dömts så strängt, så förefaller det mig, som om denna missupp-

fattning berodde derpå, att interpellanten ansett sista punkten i detta mom. afse alla försvarslösa, och icke, såsom verkliga förhållandet är, allenast sådana försvarlösa, som äro mindre arbetsföra, äfvensom qvinnor. För öfrigt får jag bekänna, att, ehuru, bland de många klagomål jag fått höra framställas rörande lagar och författningar, den nu ifrågasvarande icke varit helt och hållet undantagen, är det likväl få författningar hvilka, så vidt jag kommit till erfarenhet derom, hafva i senare tider gifvit anledning till så ringa klagomål som just denna försvarslöshetsstadga. Och enligt de upplysningar, som jag sökt inhemta från Högsta Domstolen, har man icke heller der funnit, att någon hård tillämpning af densamma kunnat läggas myndigheterna till last, enär det lär vara högst sällsynt att Högsta Domstolen upphäft Konungens Befallningshafvandes beslut, hvarigenom personer dömts till allmänt arbete. De siffror, som interpellanten uppgifvit, äro visserligen nedslående. Jag tror dock icke att man får anse dem vara så rysliga, som de vid första påseendet kunde förefalla. Jag vill icke trötta Herrarne med sifferuppgifter, men endast erinra att af de 6,985 personer, hvilka, enligt hans uppgift, blifvit ensamt under år 1876 häktade för försvarlöshet och kringstrykande och af hvilka öfver 4,000 belöpa på Stockholms stad, hafva, såsom interpellanten likaledes omnämmt, 4,294 blifvit omedelbart frigifna utan att hafva blifvit dömda till allmänt arbete.

Detta anser interpellanten såsom ett ytterligare gravamen, enär han antager att de blifvit obehörigen häktade. Men, äfven om så vore, så torde åtminstone icke alla dessa häktningar falla försvarslöshetsstadgan till last, ty sannolikt utgöres antalet till största delen af alla dessa kringstrykande personer, hvilka förpassas till hemorten; och detta kan ske lika väl på grund af fattigvårdsförordningen, som på grund af försvarslöshetsstadgan. Bland de af interpellanten uppgifne 793 till allmänt arbete dömda personer, ingå ock alla de, som förut begått brott och derfor blifvit straffade, hvilka, så vidt jag rätt fattat interpellantens mening, äfven han anser fortfarande böra vara underkastade en sådan påföljd.

Mitt svar på den första frågan blir därför, att, ehuru Riksdagens skrifvelse icke påkallar något lagförslag i ämnet, hvilket måste blifva beroende på Kongl. Maj:ts initiativ, förefinnes likväl *med anledning* af denna skrifvelse ett på Justitiedepartementets föredragning beroende ärende, som ännu icke blifvit slutligen föredraget, likasom Kongl. Maj:t ej förklarar, att skrifvelsen ej bör till någon åtgärd föranleda.

Af nu anförda förhållanden följer också, att jag icke kan lemna något bestämdt svar på den andra frågan, som lyder så: "Huruvida, derest ej så skett, någon åtgärd med anledning af Riksdagens framställning antagligen må vara att motse inom den närmaste framtiden?"

Den *tredje* frågan lyder: "Huruvida Hans Excellens anses försvarslöshetslagstiftningen, med undantag af fattigvårdsförordningens dithörande föreskrifter, böra upphävas och ersättas af en stadga om polisuppsigt öfver personer, som blifvit för vissa brott straffade eller,

efter åtal för vissa brott, i brist af full bevisning ej kunnat åt saken fällas?"

Då något ärende angående detta ämne icke till följd af väckt motion föreligger till Riksdagens behandling, så kan jag för min del icke anse lämpligt eller finna interpellantens framställning innefatta tillräcklig anledning att här utveckla, huruvida jag anser en del af gällande lagstiftning böra upphävas, eller af annan i viss riktning ersättas. Men då interpellanten i sjelfva frågan inlagt, såsom det vill synas, det svar, som han velat å densamma erhålla, så tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att skilnaden mellan att förklaras försvarslöse och att ställas under polisuppsigt icke torde vara synnerligt väsentlig. Den försvarslöse är nemligen efter vår lagstiftning icke omedelbart förfallen att dömas till allmänt arbete; han blir det först om han uraktlåter, af lättja eller böjelse för ett kringstrykande och oordentligt lefnadssätt, att förskaffa sig arbete eller att förrätta det arbete som blifvit honom af tillsyningsman anvisadt och dermed, oaktadt upprepade varningar fortfar, och sedan ej kan fullgöra honom gifna förelägganden att skaffa sig laga försvar. Jag kan icke föreställa mig annat än att interpellanten ansett, att samma påföljd skulle drabba äfven dem, som vore stälde under polisuppsigt, i händelse de icke stälde sig de föreskrifter, som blifvit dem af polisen förelagda, till efterrättelse. Utom i sjelfva *benämningen* ligger den väsentliga skilnaden mellan den af interpellanten framkastade tanke och gällande lagstiftning deri, att han anser att de, som icke begått brott, eller som, därför tilltalade, i brist af fullständig bevisning icke kunnat till straff fällas, icke borde vara underkastade en sådan polisuppsigt. Så stadgades verkligen också i 1846 års försvarslöshetsstadga; men på Riksdagens begäran ändrades detta år 1853 derhän, att äfven dessa personer kunna i de fall, som då bestämdes, dömas till allmänt arbete. Och, såsom jag nyss nämnde, infördes i 1871 års fattigvårdsförordning den bestämmelsen, att betlare, ehuru han icke begått något brott och icke låtit något annat komma sig till last, än det att gå omkring och tigga, jemväl kan dömas till allmänt arbete. Med detta stadgande synes det mig icke vara fullt konsekvent att göra betlande till den enda omständighet, på grund af hvilken det må vara medgifvet att för brott icke straffade personer kunna dömas till allmänt arbete, emedan personer, som stryka omkring och föra ett oordentligt lefnadssätt, samt icke kunna uppgifva någon ärlig utväg, på hvilken de kunna försörja sig, synas mig vara lika skadliga och farliga, som betlare, hvilka, om de än icke kunna försörja sig sjelfva, åtminstone icke genom betlandet förnärma annans rätt. Icke heller tror jag, att den af interpellanten åberopade auktoritet, Generaldirektören Livijn kan anföras såsom stöd för interpellantens åsigt. Livijn skref sin »Promemoria angående Sveriges försvarslöshetssystem» medan 1833 års stadga angående försvarslöse personer ännu var gällande; och denna stadga var betydligt strängare, än nu gällande lagstiftning i ämnet. Der fordrades, att den, som icke hade husbonderätt, eller med vederbörligt tillstånd idkade näring, eller icke kunde med sockenstämmas intyg styrka, att han på ärligt sätt försörjde sig, skulle vara

skyldig att taga tjänst och på det sättet skaffa sig laga försvar, eller också ställa borgen för att han icke skulle begå tjufnadsbrott samt att han skulle betala sina kronoutskylder. Om detta icke fullgjordes, så kunde han utan vidare dömas till allmänt arbete på obestämd tid. Så vidt jag kunnat finna, hafva de åsigter, som i Generaldirektör Livijns »promemoria» blifvit *mot* förenämnda stadga uttalade, blifvit så mycket tillgodosedda i 1846 års försvarslöshetsstadga, att man knappt kan tro annat, än att desamma blifvit i väsentlig mån lagda till grund för just denna stadga och ganska väl kunna passa såsom motiv för densamma.

I afseende på de försvarslöse, som interpellanten vill hafva frigtagne från allmänt arbete, ber jag att få uppläsa några rader från ofta nämnda promemoria. Författaren säger: »Ehuru det ingalunda lär kunna, såsom en allmänligen gällande grundsats, antagas, att staten har en oafvislig rätt att tvinga dess medlemmar till hvad den behagar kalla en nyttig verksamhet, måste likväl å andra sidan densamma tillerkännas myndighet att, för upprätthållandet af gemensam säkerhet och allmän ordning, genom vidtagande af tvångsåtgärder, förebygga rättsingrepp af sådana samhällsmedlemmar, som icke ega någon annan bergningsutväg, än inkomsten af deras arbete, men af häglöshet och lättja underlåta att bereda sig tillfällen till sådant, tillbringande tiden i sysslolöshet eller liderlighet, anlåtande, utan behof, andras barmhertighet, eller kringstrykande i landet, ävensom personer, de der genom redan ådagalagd vanart eller uppbar och trotsande osedlighet framkallat farhågor för ett fortfarande å samma bana. I dessa och dylika fall, då grundade anledningar förete sig, att någon, stadd i så tvetydiga förhållanden, kan kränka det allmänna rättstillståndet genom försök att på olofligt sätt bereda sig utvägar till fortsättande af sitt förderfliga lefnadssätt, måste samhället utan tvifvel hafva en bestämd rätt att, genom vidtagande af preventiva åtgärder, trygga sig. Bland de medel, säkerhetspolisen då bör hafva rätt att använda, utgöra tvångsarbetshus ett, som icke bör förkastas.»

Den *fjerde* frågan lyder så: »Huruvida Hans Excellens är betänkt uppå att tillstyrka Kongl. Maj:t att till Riksdagens pröfning och godkännande framlägga förslag till ny lagstiftning i ämnet.»

I afseende härpå ber jag först och främst att få anmärka, att så väl 1846 års försvarslöshetsstadga, som deri år 1853 gjorda ändringar, äro af Kongl. Maj:t i administrativ väg utfärdade, ehuru föranledda af från Riksdagen aflättna skrivelser. På samma sätt förhåller det sig i den del, som angår betlare och deras dömande till allmänt arbete, med den Kongl. propositionen angående ny fattigvårdsstadga till 1871 års Riksdag, deri uttryckligen sades, att till Riksdagens antagande och pröfning framlades endast de delar af denna stadga, som kunde hänföras till kommunallag eller vore af beskaffenhet att kräfva statsanslag; men med afseende på öfriga delar ville Kongl. Maj:t endast inhemta Riksdagens yttrande. Till denna senare del hörde frågan om betlare och deras dömande till allmänt arbete; och emot denna uppfattning uttalades från Riksdagens sida ingen gensaga. Om man åter ser på den teoretiska grunden, huruvida dylika stadganden böra hän-

föras till allmän lag eller falla under den administrativa rätten, synes mig frågan hufvudsakligen bero på, huruvida man vill konstituera ett kringstrykande och oordentligt lefnadssätt såsom ett slags brott, för hvilket bör stadgas ett straff, såsom fallet t. ex. är i tyska strafflagen, der kringstrykande är upptaget såsom ett brott, för hvilket straff är stadgad. I händelse vi öfvergå till denna lagstiftningsmetod, som likväl i åtskilliga andra utländska lagar icke är följd, så följer af sig sjelf, att ett förslag i detta ämne faller under den allmänna kriminallagens område och således måste underställas Riksdagens pröfning och godkännande. Förklaras deremot kringstrykande icke såsom ett brott, och anses det endast såsom preventiv åtgärd att tillhålla de kringstrykande sysslolöse och oordentlige till nyttigt arbete, så inskränker sig stadgan till ett polisstadgande och faller såsom sådant mera under den administrativa lagstiftningen. I följd häraf måste frågan huruvida försvarslöshetsstadgan tillhör Riksdagens pröfning och antagande vara beroende på beskaffenheten af de förändringar, som i densamma komma i fråga. Jag håller likväl för sannolikt, att Kongl. Maj:t icke skall i något fall hädanefter mer än hittills vidtaga några väsentliga förändringar i denna stadga och allraminst sådana, som kunna på något sätt ingripa i den personliga friheten, utan att derom meddela sig med Riksdagen.

Herr Hedin: Herr Talman! Genom de upplysningar Hans Excellens Herr Statsministern nyss haft godheten meddela, har det blifvit klart, på hvilken ståndpunkt frågan nu befinner sig; och jag är skyldig att i främsta rummet till Hans Excellens Herr Statsministern hembära uttrycken af min erkänsla, för det han täckts meddela dessa upplysningar. Men visserligen framgår det af Hans Excellens Herr Statsministerns anförande, att den lagreform, som torde vara att motse, icke kommer att gå i den rigtning, som jag och, derom är jag förvissad, många med mig skulle önska. Jag finner utaf Hans Excellens Herr Statsministerns anförande, att Riksdagen i 1869 års skrifvelse i fråga om lagstiftningen angående försvarslöse har yttrat sig allt för kortfattadt och allt för otydligt. Men att Riksdagen icke i samband med en förändrad fattigvårdslagstiftning skulle afsett en mildring i stadgan angående försvarslöse, det vågar jag ändå i viss mån bestrida. Och jag finner ett stöd för denna min uppfattning dels deri att, såsom jag sade i det anförande, med hvilket jag inledde mitt spörsmål, den motionär, på grund af hvilken framställning Riksdagen ingick till Kongl. Maj:t med skrifvelsen, rent af yrkade försvarslöshetsstadgans upphäfvande, och dels deri att Första Kammarens Tillfälliga Utskott 1871, som yttrade sig om Häradshöfding Hasselrots då i Första Kammaren väckta motion om försvarslöshetsstadgans upphörande och ersättande med en stadga om polisuppsigt, tydligen uttalade såsom sin mening, att, sedan en tidsenlig reform af fattigvårdslagstiftningen skett — och en sådan var då å bane — skulle icke några särskilda föreskrifter om försvarslöse behövas, derest desse icke förut varit för brott straffade eller åtalade, ehuru de icke, till följd af brist på full bevisning, kunnat till ansvar fällas. Huru kortfattadt

och otydligt Riksdagen än uttryckt sig 1869, kan jag således icke föreställa mig annat, än att 1869 års Riksdag med sin skrifvelse, i hvad den angick försvarslöshetsstadgan, afsett en förmildring i dess bestämmelser; och jag förmodar, på nyss anförda skäl, att samma åsigt äfven sedermera gjort sig gällande hos Riksdagen, eller att det svar på skrifvelsen, som Riksdagen väntat, det hoppades man få i en rigtning, som mildrade försvarslöshetslagstiftningens hårda bestämmelser. Hans Excellens Herr Statsministern har sagt, att försvarslöshetslagstiftningen under senare tiden, jemförelsevis taget, varit föremål för ganska få klagomål. Jag har antydt i det anförande, med hvilket jag inledde mitt spörsmål, att de klagomål, som komma fram genom den offentliga pressen, väsentligt afstannat under de senare åren, därför att man visste, att frågan var under behandling hos Kongl. Maj:t, och därför att man förestälde sig, att en lagförändring vore att emotse, som skulle afhjelpa de mest öfverklagade bestämmelserna i försvarslöshetsförordningen. Men, för öfrigt, nog höras klagomål. Tvänne ledamöter af denna Kammare hafva för icke längesedan för mig omtalat, att handläggningen af försvarslöshetsmål är någonting för dem så vidrigt och upprörande, att det endast är med svår själföfvervinnelse de skrida till handläggningen af sådana ärenden. Jag mottog i går ett bref från en man, som tillföre varit ledamot af Riksdagens första Kammare, uti hvilket bref han berättar mig korteligen följande: "här hafva för försvarslöshet nyligen dömts tvenne bröder, den ene till fyra, den andre till två års allmänt arbete, därför att de icke *kunnat* skaffa sig laga försvar". Såsom den anförda straffbestämmelsen angifver, har det varit fråga om personer, som tillföre varit straffade för brott, men som således också, genom att undergå straffet, såsom man plägar säga, "försonat sig med samhället"; och nu hade man ingenting annat att mot dem anmärka, än att de icke kunde skaffa sig laga försvar. Af dem fick emellertid den ene fyra och den andre två års allmänt arbete. Om man nu icke tager hänsyn till, att de naturligtvis icke dömdes förlustige med borgerligt förtroende, så är det svårt att uppställa någon verklig skilnad mellan det straff, som drabbat dessa till brott oskyldiga, hvilka dömts till respektive fyra och två års allmänt arbete, och deras straff, som dömas till lika långt straffarbete. Ty hvad är i sjelfva verket skilnaden? Icke lär den vara stor i afseende på sjelfva verkställigheten af straffet. Icke heller med hänsyn till den allmänna opinionens dom om den straffade; och deraf följer, att det väl ej är någon skilnad med afseende på svårigheten för den från allmänt arbete frigifne att skaffa sig arbetsförtjenst, och svårigheten för den, som kommer ut från straffarbete, att sig hederligt försörja.

Jag finner, att jag gjort mig skyldig till ett missförstånd af den Kongl. skrifvelsen af år 1876, hvilken jag läst så, som skulle straffpåföljden ha blifvit skärpt. Jag ber om ursäkt för detta misstag och anför såsom stöd för denna anhållan om ursäkt, att en medlem af ett landshöfdingeembete förklarar för mig, att han icke visste huru rätteligen skulle förenas bestämmelserna i 1876 års skrifvelse och 8 §

2 mom. af 1846 års stadga, sådant detta lyder i Kongl. kungörelsen af 1853.

Hans Excellens Herr Statsministern har i afseende på den fjerde i ordningen af mina vördsamma frågor yttrat, att bedömandet deraf, huruvida försvarslöshets-lagstiftningen bör falla inom området för den allmänna eller den ekonomiska lagstiftningen, väsentligen är beroende deraf, huruvida man uppfattar kringstrykandet såsom ett brott, på hvilket straff skall följa, eller man uppfattar åtgärderna mot detta kringstrykande — häktning och ådömande af allmänt arbete — som en polisåtgärd. Men detta är väl i sjelfva verket att göra bedömandet af denna fråga beroende af icke en sakskilnad, utan en namnskilnad. Ty blifver påföljden för en person, som finnes icke kunna under sammanlagdt 14 dagar skaffa sig laga försvar, 4, 3 eller 2 års allmänt arbete, så må man väl säga detta vara ett straff, och hvarken för honom eller i allmänna omdömet kan det vara en tröst, att man för straffet begagnar en annan benämning och kallar det för en preventiv polisåtgärd. I hvilketdera fallet som helst synes af detta sakförhållande böra följa, att Riksdagen bör deltaga i denna lagstiftning, lika så väl som i allmänna strafflagstiftningen. Ty namnskilnaden mellan allmänt arbete och straffarbete bör väl icke föranleda någon åtskilnad mellan Riksdagens rätt att deltaga i den ena eller andra lagstiftningen. Utan tvifvel torde, såsom jag vid ett föregående tillfälle haft äran anföra, den åsigten vara temligen allmän, att Kongl. Maj:ts envælde i den administrativa lagstiftningen bör inskränkas, och gränsen mellan den allmänna lagstiftningens område och Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt uppdragas så tydligt ske kan. Det är väl bekant, huru- som rättslärde författare så väl som Riksdagens rättslärde delegationer — jag nämner 1809 års Lag-Utskott och 1869 års Konstitutions-Utskott — förgäfvos bemödat sig att uppdraga en tydlig och klar gräns mellan dessa områden. Det är också ett väl bekant faktum i vår konstitutionella historia, hurusom riksriättsätal föranstaltats, derföre att regeringen i administrativ väg utfärdat författningar, hvilka Konstitutions-Utskottet ansett tillhöra det område, som Regeringsformen öfverlätit åt Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda lagstiftningsmakt. Så var händelsen vid 1840 års riksdag, då bland de 31 särskilde regeringsåtgärder, som föranledde riksriättsätal, fyra voro af Kongl. Maj:t i ekonomisk väg meddelade beslut, hvilka Konstitutions-Utskottet ansåg innebära öfverträdelse af 87 § Regeringsformen. Vid 1869 års riksdag ifrågasatte man väl en grundlagsändring, i kraft hvaraf Riksdagen skulle i ett slag inträda såsom delegare i Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt i hela dess vidd. Men för min del föreställer jag mig, att en sådan åtgärd icke allenast vore olämplig, utan i tillämpningen skulle visa sig rent af overkställbar. Deremot, att på partiella reformers väg komma fram till det mål, jag nämnt, eller att lämpligen begränsa Kongl. Maj:ts administrativa envælde, synes mig vara ett riktigt förfarande, och särskildt synes mig detta fall vara ett af de tillfällen, då man framför allt borde omfatta denna utväg. Denna åsigt har ju ock under innevarande riksdag utan någon gensaga inom denna Kammare gjort sig gällande i fråga om krigslagstiftningen, och

jag föreställer mig, att den dag icke är fjerran, då beträffande denna del af lagstiftningen en sådan åsigt af Riksdagen i dess helhet omfattas. Vid denna riksdag har vidare Kongl. Maj:t sjelf funnit lämpligt föreslå, att hädanefter Riksdagen skall med Kongl. Maj:t deltaga i lagstiftning om sådana specialiteter som gästgifveridagböckernas beskaffenhet m. m. Jag har visserligen sedermera till min stora förvåning hört den åsigten från något eller några håll uttalas, att, ehuru skjutsningslagen i dess helhet af Kongl. Maj:t blifvit till Riksdagens pröfning och godkännande framlagd och af Riksdagen antagen, Kongl. Maj:t ändock skulle ega att behandla vissa bestämmelser i denna af Riksdagen antagna lag så som vore de fortfarande af ekonomisk natur i ordets konstitutionella betydelse, så att Kongl. Maj:t skulle ega att deruti på egen hand vidtaga ändringar. Om en sådan uppfattning kan jag icke säga annat, än att den på det högsta förundrat mig.

Har man nu emellertid funnit lämpligt att låta Riksdagen deltaga i beslut om sådana rent reglementariska bestämmelser, som de, hvilka innehållas i den nya skjutslagen, då synes mig — oberoende af de namn, hvori man inkläder begreppet — det vara vida giltigare och af behovet i hög grad påkalladt, att Riksdagen äfven får deltaga i den hittills ekonomiska lagstiftningen om de straff, som skola drabba försvarslöse, i fall nemligen i vårt land fortfarande skola bibehållas detta namn och detta begrepp.

Herr Carl Ericson: I likhet med den föregående talaren anholder att jag få uttala min tacksamhet för den förklaring, Hans Excellens Herr Statsministern i sitt anförande afgifvit; men i någon mån i olikhet med samme talare, anholder jag att särskildt få uttala min tacksamhet för de åtgärder, som, enligt Hans Excellens' meddelande, uti ifrågakomna hänseende redan vidtagits, samt för de åsichter, som i Hans Excellens' anförande uttalats, hvilka synas mig i allo tillfredsställande.

Vidare yttrades icke Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.